

Садржај

I УВОД	3
II ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОСЛОВАЊА У 2023. ГОДИНИ	6
1. УРЕЂИВАЊЕ ШУМА.....	6
2. СЈЕМЕНСКО-РАСАДНИЧКА ПРОИЗВОДЊА И ШУМСКО-УЗГОЈНИ РАДОВИ	7
3. ЗАШТИТА ШУМА	7
4. ИСКОРИШЋАВАЊЕ ШУМА.....	9
5. ИНВЕСТИЦИОНА УЛАГАЊА	9
6. ФИНАНСИЈСКИ РЕЗУЛТАТ И МЈЕРЕ ФИНАНСИЈСКЕ КОНСОЛИДАЦИЈЕ.....	9
7. ЦЕРТИФИКАЦИЈА ШУМА	9
III САДАШЊЕ СТАЊЕ ШУМАРСТВА	11
IV ПРОИЗВОДНО-ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2024. ГОДИНУ	14
A. ЗАЈЕДНИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ИЗРАДУ ПРОИЗВОДНО-ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА ЗА 2024. ГОДИНУ	14
B. ПРОИЗВОДНО-ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН	27
1. СЈЕМЕНСКО-РАСАДНИЧКА ПРОИЗВОДЊА И ШУМСКО-УЗГОЈНИ РАДОВИ.....	27
2. ЗАШТИТА ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА	31
3. ПЛАНИРАНИ ОБИМ СЈЕЧЕ И ПРОИЗВОДЊЕ ШУМСКИХ ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА	34
4. ПЛАН РЕЛИЗАЦИЈЕ ШУМСКИХ ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА	39
5. ПЛАН УКУПНЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ.....	41
6. ОСТАЛИ ПРОИЗВОДИ ШУМАРСТВА	41
6.1 ПЛАН ЛОВСТВА	42
7. ПЛАН ЦЕРТИФИКАЦИЈЕ ШУМА	43
8. ПЛАН РАДНЕ СНАГЕ	44
9. ПЛАН ОБРАЗОВАЊА И СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА	44
10.1 ПЛАН ФОРМИРАЊА И РАСПОДЈЕЛЕ УКУПНОГ ПРИХОДА	44
10.2 ПЛАН РАСХОДА	46
11. ПЛАН ИНВЕСТИЦИОНИХ УЛАГАЊА	48
12.1 ПЛАН ПОСЛОВАЊА ЦЕНТРА ЗА ГАЗДОВАЊЕ КРШОМ	49
12.2 ПЛАН ПОСЛОВАЊА ИСТРАЖИВАЧКО-РАЗВОЈНОГ И ПРОЈЕКТНОГ ЦЕНТРА	50
ЗАКЉУЧЦИ:	51

ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД

Табела 1.1. План потребних сјемена за сјетву у расадницима	1
Табела 1.2. План производње садног материјала	1
Табела 1.3. План шумскоузгојних радова	3
Табела 2. План заштите шума	8
Табела 3.1. План сјече по категоријама шума	9
Табела 3.2. Планирани обим сјеча /ЕТАТ/	47
Табела 3.5. Планирана сјеча по подручјима општина	51
Табела 4.1. Динамика сјече	56
Табела 4.2. Динамика привлачења	57
Табела 4.3. Динамика отпреме	58
Табела 5. План реализације шумских дрвених сортимената	59
Табела 5.2. План сортиментне реализације из редовних и ванредних сјеча	64
Табела 12. План реализације осталих шумских производа и осталих дјелатности	79
Табела 6. План укупне реализације	80
Табела 8. Формирање и расподела укупног прихода	81
Табела 8.1 План расхода	82
Табела 8.2 План прихода и расхода /Биланс успјеха/	84
Табела 9. План инвестиционих улагања	87
Табела 7. План радне снаге	120
Табела 10. План образовања и стручног усавршавања	122
Табела 3.3 План сјечиве дрвне масе по одјелима	123
Табела 12.2 План реализације шумског отпада, пањевине и сјеченице по одјелима	156

I УВОД

Развој човјечанства, индустријализација и благодети модерне цивилизације, који су доживјели нагли успон протеклих вијекова, засновани су на неконтролисаној и прекомјерној коришћењу природних богатстава. Усљед све већег степена деградације природе и животне средине, претјеране експлоатације и драстичног смањења необновљивих природних ресурса, суочавамо се са посљедицама, као што су: нестанак врста, непрекидни раст броја врста које су угрожене и којима пријети ишчезавање, нестанак и фрагментација станишта и екосистема, и коначно, стални раст стопе опадања биолошке разноврсности. Све то је утицало да је данас списак обавеза друштва у односу на шуме толико проширен и измијењен да захтијева потпуну промјену приступа планирању експлоатације шумских ресурса, имајући прије свега у виду принципе трајности и одрживог развоја. Као научна област и практична шумарска дисциплина планирање газдовања шумама има трајан задатак да изналази и при планирању примјењује такве системе газдовања којима ће се обезбједити оптимално остваривање општих и посебних циљева газдовања шумама. Газдовање шумама у савременим условима, имајући у виду потребу вишеструког и што потпунијег кориштења шумског простора, захтијева увођење рационалних метода газдовања, које ће кроз полифункционално кориштење осигурати што боље економске ефекте шумарства као привредне гране уз што мање еколошке ризике.

Задатак шумарства као струке је да омогући неометано и равномјерно задовољење свих функција шума, на чему се заснива савремено, полифункционално газдовање. Генерално узевши, са порастом значаја и комплексности еколошких и социолошких функција шуме, усложњавају се и односи између различитих интересних група и видова коришћења шумских ресурса. На глобалном плану се у посљедњим деценијама значајно повећао број актера шумарске политике са различитим, неријетко и супротстављеним интересима. Имајући то у виду, примјена концепта мултифункционалног шумарства који осигурава уравнотежен однос потреба различитих интересних и корисничких група у односу на многобројне функције шуме, намеће се као једино конзистентно, али и најкомплексније рјешење.

Због специфичности и значаја шуме и шумског земљишта, те општекорисних функција шуме, шумарство не смије бити третирано као остале привредне гране. Производи шуме нису роба у класичном смислу, па шумарство у цјелини не можемо сматрати класичним робним произвођачем, што дефинише привредну грану. Третирамо ли шумарство као класичну привредну грану постоји објективна опасност да, држећи се само начела рентабилности и економичности, буду запостављени неопходни захвати у шуми, што онда доприноси паду равнотеже и вриједности шуме у будућности.

Шумарство као привредну грану карактерише, између осталог, и дуг процес производње, чије успјешно провођење зависи од рада неколико генерација шумарских радника. За његово успјешно вођење потребан је и континуирани процес планирања газдовања шумама, који стално тече мијењајући карактер по детаљности и обавезности провођења планираних мјера.

Вриједности ових простора су природна богатства, а међу њима шума заузима централно мјесто. То намеће обавезу шумарској струци да стратешки планира начин, обим и облик коришћења шума и функција шума на један трајно одржив начин, за дужи временски период. Шумарски сектор Републике Српске, кроз стратешко планирање („Стратегије развоја шумарства“ и „Мастер план пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске“), а уважавајући опште прихваћени принцип равнотеже економских, еколошких, социјалних и културних функција шума, може да пружи значајан допринос одрживом развоју Републике Српске.

Планирање је фаза управљања којом се пројектује будуће пословно понашање и на основу којег се руководи предузимањем акције, да би се квалитетно организовало остварење у плану дефинисаних циљева. План представља интегрални скуп стратешких циљева и активности, који су потребни како би се у будућности остварио жељени резултат. Битна карактеристика планирања у шумарству је унутарсекторска повезаност и усклађеност циљева газдовања шумама утврђених законима, стратешким плановима, шумарском политиком.

Припрема и израда годишњег Производно-финансијског плана за 2024. годину Предузећа ради се у складу са Законом о шумама ("Сл.гласник РС" број 75/08 од 15. августа 2008. године) и Измјенама и допунама Закона о шумама ("Сл.гласник РС" број 60/13 од 18. јула 2013. године и

70/20 од 16. јула 2020. године) који су, посматрано са правног и економског становишта дефинисали мјесто и улогу ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац.

Производно-финансијски план усвојен је од стране Надзорног одбора Предузећа дана 22.12.2023. године одлуком број 01/0203-129/23 и достављен је Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде дана 27.12.2023. Обзиром да је Влада Републике Српске на 51. сједници одржаној 29.12.2023. године донијела одлуку о повећању најниже плате, дошло је до значајног повећања расхода на нивоу Јавног предузећа, што је довело у питање остварење планиране добити за 2024. годину, о чему је обавијештено Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде дописом број 07/1007-480/24 од 06.02.2024. године. У складу са свим наведеним Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је дописом број 12.06.2-332-124-1/24 од 16.04.2024. године наложило да се изврши корекција Производно-финансијског плана ЈПШ за 2024. годину.

Чланом 4. став 1. Закона регулисано је да "шумама и шумским земљиштем у својини Републике управља и газдује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде". Управљање и газдовање шумама и шумским земљиштем у својини Републике је дјелатност од општег интереса. Законом о измјенама и допунама Закона о шумама је регулисано да „Министарство врши контролу и праћење извршених радова Јавног предузећа шумарства и прави годишњу анализу активности, са оцјеном рада и приједлогом мјера у погледу даљег коришћења шума и шумског земљишта у својини Републике, укључујући и обавезу одржавања“ (члан 31. став 5 Закона о шумама).

Законом је, даље регулисано да дио послова газдовања шумама и шумским земљиштем (коришћење шума и шумског земљишта у својини Републике, укључујући и обавезу одржавања), обавља ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац (у даљем тексту Предузеће) на основу посебног уговора који закључује са Министарством уз претходну сагласност Владе РС (корисник шума и шумског земљишта). 23.11.2009. године закључен је Уговор о коришћењу шума и шумског земљишта у својини Републике Српске, укључујући и обавезу одржавања на период од 50 година, којим су уређена права и обавезе уговорних страна.

Предузеће остварује уговорна права на начин који одговара природним законитостима шумског екосистема, као и мјерама које омогућавају његову интегралну заштиту, одрживост биолошке равнотеже и биодиверзитета, а по основу провођења мјера којима се побољшава еколошка, економска и социјална функција шумског екосистема. Чланом 34. и 35. Закона регулисана су права и обавезе нашег Предузећа као корисника шума, а то су првенствено:

- заштита шума и чување шума,
- израда и спровођење планских докумената (израда годишњег плана газдовања, извођачких пројеката),
- производња шумског репродукционог материјала,
- гајење шума,
- коришћење шума и осталих шумских производа,
- коришћење биомасе,
- изградња и одржавање шумских путева и других објеката,
- унапређење општекорисних функција шума,
- вођење евиденција о шумама,
- обезбјеђење средстава за одржавање и заштиту шума,
- издвајање, уређење и унапређивање стања у постојећим сјеменским објектима,
- чување и одржавање граничних ознака између шума у својини Републике и шума у приватној својини,
- заштита шума од пожара и
- други послови одређени Законом и прописима донесеним на основу Закона.

Предузеће има обавезу очувања и увећања вриједности шума, обезбјеђења услова за развој и остваривање општекорисних функција шума, остварења најбољег економског ефекта, као и усклађивања својих планова и активности са плановима и активностима других корисника природних добара који обављају привредну дјелатност у оквиру истог подручја.

Предузеће, као корисник шума и шумског земљишта је дужно да:

- осигура економску функцију шума обезбјеђењем трајности приноса од дрвета и осталих производа и функција шума,
- повећава учешће шума високог узгојног облика у укупном шумском фонду,
- повећа површине под интензивним засадима ради повећања производње дрвета,
- преводи деградиране шуме у високе шуме уколико то еколошки услови дозвољавају,
- обезбјеђује природни начин обнављања и вјештачко подизање шума у складу са еколошким условима и
- обавља друге послове који доприносе развоју и очувању шума.

Предузеће има право интегралног коришћења шума и шумског земљишта ради стицања добити што подразумијева:

- производњу и промет шумских дрвних сортимената,
- производњу и промет шумског репродуктивног материјала,
- сакупљање, производњу и промет осталих шумских производа, и шумске биомасе,
- експлоатацију камена, пијеска и шљунка за своје потребе,
- управљање ловиштима и
- друге дјелатности у вези са интегралним коришћењем шума и шумског земљишта у складу са Законом.

Чланом 28. Закона регулисано је да Јавно предузеће шумарства доноси годишњи план газдовања шумама у својини Републике који мора бити у складу са Шумскопривредним основама.

Саставни дио годишњег плана су извођачки пројекти. Садржај годишњег плана може се измијенити само због елементарних непогода и других непредвиђених околности и то по истој процедури по којој је првобитно донесен.

Годишњи план садржи: план заштите шума, гајења, сјеменско-расадничке производње, коришћења шума, изградње и коришћења инфраструктуре, коришћења осталих шумских производа и коришћење биомасе, као и планирани обим средстава за извршење овог плана.

II ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОСЛОВАЊА У 2023. ГОДИНИ

У циљу што реалније израде плана пословања, маркирани су присутни проблеми и одређени основни правци будућег дјеловања, са освртом на пословање у претходној години. Активности Предузећа у 2023. години су биле усмјерене на извршење обавеза проистеклих из шумско-привредних основа, преточених у годишњи план пословања за 2023. годину.

Претходна 2023. година је због временских прилика била неповољна за обављање производње у нашем Предузећу. Највећи подбачај у односу на динамички план забиљежен је у другом кварталу, углавном због велике количине падавина. На то се надовезала нешто мања тражња за нашим производима дрвопрерађивачких предузећа из Републике Српске која су добила уговоре за ШДС, а као отежавајући фактор наводимо и недостатак радне снаге за послове експлоатације шума. Инфлаторна кретања, као и повећање најниже плате у Републици Српској у 2023. години, иницирала су појачан притисак репрезентативних синдиката за повећањем цијене рада у Предузећу, те је иста повећана 11.04.2023. године. У 2023. години није било субвенционирања привредника који се баве експлоатацијом шума. Све то ће имати утицај на пословање Предузећа, те је потребно размотрити могућност повећања цијена наших производа (иако је цјеновник ШДС и биомасе измијењен 06.04.2023. године) за шта још има простора на тржишту, а ово у највећој мјери темељимо на чињеници да су и даље цијене ШДС из приватних шума веће од наших цијена.

У свјетлу ових дешавања морамо посматрати и пословање нашег Предузећа које је све активности подредило извршењу планских задатака од узгоја, заштите и искоришћавања шума, приоритетних инвестирања, израде новог информационог система, а све у сврху ефикаснијег рада и бољег финансијског резултата.

1. Уређивање шума

У току 2023. године вршено је прикупљање таксационих података за израду шумскопривредних основа за следећа шумскопривредна подручја: Трновско, Калиновачко, Мајевичко, Добојско Дервентско, Јахоринско, Романијско, Руђанско и Вишеградско.

Завршена је израда текстуалних дијелова шумскопривредних основа за следећа шумскопривредна подручја: Посавско, Трновско, Калиновачко, Мајевичко и Добојско Дервентско.

Започело се са обиљежавањем граница одјела као припрема за израду шумскопривредне основе за Невесињско-Гатачко шумскопривредно подручје.

У 2023. години започеле су активности на изради дугорочног (десетогодишњег) програма газдовања подручјем крша.

Извршено је пројектовање и урађена инвестиционо-техничка документација за пројекте изградње 35 километара шумских камионских путева, као и пројекти за реконструкцију 50 километара шумских камионских путева.

Настављен је мониторинг здравственог стања шума за цијелу територију Републике Српске и прикупљање података са биоиндикацијских тачака.

У 2023. години извршени су прегледи регистрованих и нерегистрованих сјеменских објеката у свим шумскопривредним подручјима гдје је било таквих објеката. У склопу тих активности извршен је по један преглед у погледу контроле производње и здравственог стања шумског сјемена и контроле здравственог стања садног материјала у расадницима Института за генетичке ресурсе и Индустријским плантажама.

Настављени су послови обуке сјечака и тракториста у Јавном Предузећу у складу са одлуком Управе Јавног Предузећа, а по захтјеву шумских газдинстава.

У 2023. години настављено је прикупљање података за израду запреминских и сортиментних таблица.

2. Сјеменско-расадничка производња и шумско-узгојни радови

Сјеменско-расадничка производња организована је у "Центру за сјеменско-расадничку производњу" Добој /ЦСРП/, који у свом саставу има пет расадника („Станови“-Добој; „Петковача“-Брчко; „Бишина“-Шековићи; „Ступине“-Невесиње, „Горња Пухарска“-Приједор). Поред ЦСРП Добој један дио производње садног материјала се одвија у оквиру ЦГК Требиње који у свом саставу има расадник медитеранских врста. По обиму та производња у укупној производњи садног материјала је заступљена са 0,4 %. ЦСРП Добој у оквиру Предузећа је формиран у циљу очувања генофонда шума Републике Српске и његовог одрживог коришћења за производњу квалитетног сјемена и садног материјала. За сјетву је коришћено домаће сјеме, које је прикупљено из регистрованих сјеменских објеката.

У прилог томе иде и набавка постројења за индустријску производњу контејнерских садница, система за наводњавање растилишта, одређене количине контејнера и рамова. Ријеч је о донаторским средствима Пројекта одрживог газдовања шумама и крајолицима, чије активности је финансирао Глобални фонд за заштиту животне средине /GEF/ путем Свјетске банке. Коришћењем савремене линије за производњу садница значајно се побољшава квалитет садног материјала, а тиме и успјешност радова пошумљавања на терену.

За извршење плана производње садница припреме су почеле у јесен 2022. године када је извршена припрема земљишта за сјетву сјемена и пикирање садница. Укупна производња садног материјала закључно са 31.12.2023. године износи 5.382.542 комада или 78 % од планираних 6.919.326 садница на нивоу ЈПШ „Шуме РС“, од чега је произведено 1.068.401 комада садница контејнерским системом или 67% од планираних. Посматрано у односу на исти период 2022. године остварена је мања укупна производња за 18%.

Реализација садног материјала је извршена са 1.358.859 комада садница или са 49% од планиране количине. Посматрано по структури, шумским газдинствима је реализовано 1.047.497 ком садница или 77%. У малопродаји је реализовано 59.950 комада, док је осталим правним лицима, укључујући и тендере, реализовано укупно 251.412 ком.

Шумско-узгојни радови су извршени са 84% у односу на план за 2023. годину. Када се посматрају радови у високим шумама са природном обновом и шумским културама (проста репродукција) извршени су са 106 % посматрано вриједносно, али је обим радова у изданацким шумама, високим деградираним шумама и голетима способним за пошумљавање незадовољавајући и износи 48 % вриједносно у односу на план. Подбачај радова у оквиру проширене репродукције је узрокован недовољним средствима посебних намјена (надокнаде за унапређење општекорисних функција шума) у односу на обим ових радова који је предвиђен шумскопривредним основама. И овако мали проценат радова проширене репродукције је у највећој мјери финансиран из средстава просте репродукције и осталих извора. Ово је дугорочан проблем и без повећања износа додијељених средстава надокнаде за унапређење шума се не може ни рјешавати.

3. Заштита шума

Заштита шума се проводи по Програму мјера и активности на заштити шума, Акционим планом Владе РС за сузбијање бесправних сјеча, крађа и нелегалног промета дрвних сортимената, Плану заштите шума и објеката од пожара, Оперативним плановима заштите од пожара, а у складу са законским и подзаконским актима.

У 2023. години је био мањи број пожара у односу на прошлу годину, чему су у највећој мјери допринијеле кише у другом кварталу 2023. године. Пожари су захватили мању површину шуме и шумског земљишта и самим тим су причинили мању штету у односу на исти период прошле године. Укупно је евидентирано 28 шумских пожара, од чега су 2 подземна и 26 приземна по класификацији. Површина захваћена пожаром је 179 ха и на њој је причињена материјална штета у износу од 16.667 КМ. Шумски пожари нису евидентирани у шеснаест шумских газдинства. У акцијама сузбијања шумских пожара је потрошено 12.181 КМ. У претходним годинама највећи број пожара је посљедица тога што власници пољопривредног земљишта у прољетном периоду пале своје ливаде, а ти пожари у доста случајева измакну контроли и прошире се на шуму и

шумско земљиште. Због тога је потребно анимирати све надлежне институције, а посебно комуналне општинске службе, да врше кажњавање лица која намјерним паљењем ватре на својим имањима изазову ширење исте на шумско земљиште. У том смислу требало би са нивоа Предузећа покренути процедуре за измјене кривичног и прекршајног закона којим би се санкционисало изазивање пожара и на властитим посједима.

У току 2023. године поднешено је укупно 1.290 пријава за шумске штете, од тога 22 % кривичних и 78 % прекршајних пријава. Штете су у 2023. години за 9 % мање од штета причињених у претходној години и количински и финансијски.

За 70 % евидентираних штета су поднесене пријаве, док је тај проценат у истом периоду прошле године износио 65 %. Стална је обавеза предузимање свих мјера за спрјечавање ових појава, а ако се исте десе потребно их је ригорозније кажњавати.

Највећи фокус по питању заштите шумских састојина је стављен на појаву сушења четинарских састојина узроковану поткорњацима. Као и претходних година у таквим ситуацијама се хитно приступало дознаци случајних ужитака и изради извођачких пројеката. Организациони дијелови који имају властиту радну снагу и материјална средства за експлоатацију шума су иста усмјеравали на санацију ових случајних ужитака, а они који је немају у довољном броју или је уопште немају су била обавезна да у што краћем року изврше избор извођача радова у складу са законским и подзаконским актима, како би се ове штете што прије санирале, чиме се спрјечава пропадање ШДС и спрјечава појава фито и ентомолошких патогена. Такође је потребно обавити све стручнотехничке послове у приватним шумама које су захваћене овом непогодом.

У последње вријеме све веће штете се евидентирају у јеловим састојинама, а њихов узрочник је патогена гљива *Melampsorelia caryophyllacearum*-„Вјештичија метла“ (јелин рак). Од опасности за јелу овде наводимо и полупаразита јелину имелу (*Viscum album subsp. abietis*) која је редовна у јеловим састојинама. Ова штеточина умањује прираст стабла и до 60 %, умањује им техничку вриједност и физиолошким слабљењем их предиспонира за нападе патогених гљива и поткорњака. За развој имеле један од предуслова је обилније свјетло, због тога је потребно водити рачуна приликом дознаке стабала да се не нарушава склоп у чистим и мјешовитим састојинама јеле, јер јој то као изразито сциофилној врсти никако не прија. Овим питањима се у наредном периоду мора посветити већа пажња, поготово ако знамо да је према катастру дрвних маса јела заступљена са 17,2 % укупних залиха дрвне масе Републике Српске.

Уз ове мјере потребно је на дугорочном плану инсистирати на пошумљавању лишћара у чистим четинарским шумама са циљем да се проценат лишћара доведе до 30 % учешћа, јер ће се тиме смањити киселост земљишта, а самим тим ћемо добити стабилније и отпорније састојине на све биотске и абиотске утицаје, што се предвиђа и "Мастер планом пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске".

Због каламитета губара (*Lymantria dispar*), који се јављао у два наврата у задњих 10 година у великом интензитету, као превентивна мјера се намеће потреба интензивирања мониторинга у свим шумским газдинствима, уз константно обавјештавање Сектора за производњу Предузећа, који ће бити у сталној комуникацији са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде РС и заједнички ће доносити одлуке о потреби предузимања одговарајућих мјера.

У оквиру заједничких активности МУП РС (Управа полиције и РС за интервенције), Инспектората РС (шумарска инспекција) и Службе интерне контроле Предузећа на спровођењу Акционог плана за сузбијање бесправних сјеча, крађа и нелегалног промета, вршена је контрола дрвопрерађивачких постројења, контрола усклађености документације са робом по врсти, количини и класи у односу на важеће стандарде, провјера исправности класирања по бројевима плочица, те контрола промета шдс. То се првенствено односило на провјеру легалности затечених шдс по питању испуњености одредби чл. 72. ЗОШ-а, те Правилника о обрасцу отпремног исказа и обрасцу отпремнице за промет шумских производа ("Сл. Гласник РС" бр. 13/09) и Упутства о обројчавању шдс ("Сл. Гласник РС" бр. 30/13), односно његове измјене ("Сл. Гласник РС" бр. 51/19). Акције су проведене у 16 шумских газдинстава у току 2023 године и при томе је регистрована количина од 1.474,92 m³ шдс који су привремено одузети због упитне легалности. Како се за ове сортименте коначни статус одређује тек у поступку инспекцијског надзора, у овом моменту не располажемо званичним подацима о одузетим количинама.

4. Искоришћавање шума

Производња и реализација шумских дрвних сортимената у 2023. није извршена у планираним количинама, у највећој мјери због лоших временских прилика у другом кварталу 2023. године, те због недостатка радника на пословима експлоатације шума. Све то је утицало да подбачај у производњи ШДС за 2023. годину у фази сјече и израде и привлачења буде 11%, а у фази реализације 13 % у односу на годишњи план производње ШДС за 2023. годину.

Због смањене тражње за финалним производима лишћара већи је заостатак у реализацији код лишћара (реализација 82 %), него код четинара гдје је реализација 93 % у односу на планирану у 2023. години. Учешће четинарских трупаца + ТТ стубова је 71,92% свих четинара и мање је од планираног за 3,12 %. То се директно одражава на повећано учешће целулозног дрвета четинара које износи 22,29 % и веће је од планираног за 5,45%. Просјечно остварена цијена четинара је за 2,95 КМ/м³ већа од планиране, што је директно везано за бољу остварену квалитетну структуру унутар четинара, као и повећане цијене ШДС. Код лишћара је остварена повољнија квалитетна и сортиментна структура у односу на планску и већа цијена за 13,64 КМ/ м³. Све ово је условило да је остварена већа просјечна цијена без малопродаје у односу на планирану за 9,69 КМ/ м³.

У циљу унапређења квалитета и евиденција производње примјењиване су:

- мјере с посебном поентом на квалитетном и стручном кројењу и класирању сортимената, основном предуслову за бољи сортиментни напад,
- јединствене евиденције,
- Правилник о поступку уступања радова у шумарству, прилагођен донешеним прописима,
- јединствене норме и калкулације.

5. Инвестициона улагања

У 2023. години укупно је уложено у инвестиције 29,01 милион КМ што је 58% од планираних инвестиција. Највећа инвестирања су извршена у:

- биолошке инвестиције,
- изградњу и реконструкцију шумских камионских путева,
- шумскопривредне основе,
- набавку возила и основних средстава, и
- изградњу интегралног информационог система,

Разлог неизвршења је углавном финансијске природе, односно у неликвидности појединих организационих дијелова.

Опредјељење органа управљања је да би и убудуће требало задржати досадашње приоритете улагања.

6. Финансијски резултат и мјере финансијске консолидације

Када је у питању финансијски резултат, двадесет један организациони дио је позитивно пословао у укупном износу од 8.117.019 КМ, док је једанаест организационих дијелова пословало са губитком у укупном износу од 5.792.637 КМ. Неизвршење физичког обима производње је највећим дијелом утицало да финансијски резултат на нивоу Предузећа износи 2.324.382 КМ нето добити, што је 41% од планираног резултата за 2023. годину.

7. Цертификација шума

FSC сертификат представља потврду да је газдовање шумама ЈПШ "Шуме Републике Српске" у складу са строгим критеријима, а ово је уједно и признање шумарској струци у Републици Српској која генерацијама на одговоран начин газдује овим изузетно значајним националним ресурсом. На овај начин шумарство Републике Српске улази у сам врх свјетских трендова, јер је по FSC стандардима цертификовало површину државних шума у свим шумским газдинствима, као и подручје којим газдује Центар за газдовање кршом Требиње што у свјетским размјерама представља изузетан резултат. Међународним FSC стандардима за газдовање шумама је

предвиђено издвајање шума високе заштитне вриједности и репрезентативних узорака 5% од укупне површине, док је у „Шумама РС“ издвојено 15,33% шума високе заштитне вриједности (у ову површину је укључена цјелокупна површина којом газдује ЦГК Требиње) и све су обиљежене на прегледним картама.

Репрезентативне површине су узорци постојећих екосистема унутар предјела у свом природном стању који су значајни за очување биолошке разноврсности. Избор репрезентативних површина заснива се на присуству једне или више посебних вриједности, што претпоставља њихово издвајање и обиљежавање (картирање). Укупна површина репрезентативних шума и шумског земљишта које користи Јавно предузеће износи 184.471,81 ха или 18,80% укупне површине шума и шумског земљишта, с тим што дио ових површина истовремено припада и шумама високе заштитне вриједности.

Шуме високе заштитне вриједности се простиру на 148.402,88 ха или 15,10% укупне површине шума и шумског земљишта и према категоризацији се разврставају у :

- Заштићена подручја сјеменске састојине	735,97 ха
- Остала заштићена подручја	5.485,49 ха
- Угрожене врсте и врсте у опасности	1.540,89 ха
- Ендемске врсте	153,82 ха
- ШП која садрже екос. који су ријетки, у опасности или угрожени	10,00 ха
- Шуме важне за водне токове	21.340,72 ха
- Шуме важне за ерозију земљишта	112.537,91 ха
- Шуме важне за заштиту од пожара	760,32 ха
- ШП значајна за традиционални култ. идентитет лок. заједнице	5.837,76 ха
- Укупно шуме високе заштитне вриједности у оквиру ЈПШ	148.402,88 ха

Сертификат FSC вијећа може издати само овлаштена организација (у случају ЈПШ "Шуме РС" то је SGS Словачка) која обавља инспекцију организације, те увидом у документацију и стање на терену утврђује степен усклађености са стандардима. FSC сертификат се издаје на пет година, тако да је рок важења до 9. марта 2028. године.

У периоду 17-20. октобра 2023. године извршена је редовна годишња контрола примјене FSC стандарда у Јавном предузећу шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац. Контрола је обављена према унапријед достављеном ФМ Аудит плану од стране SGS. Предмет контроле је газдовање шумама у оквиру ЈПШ „Шуме Републике Српске“ по питању производње лишћарског и четинарског дрвета и грањевине према FSC акредитованом стандарду управљања шумама за Босну и Херцеговину од 22.03.2020. године. Преглед је обављен у шумским газдинствима: „Романија“ Соколац, „Мајевица“ Лопаре, „Приједор“ Приједор, „Градишка“ Градишка, „Лисина“ Мркоњић Град и „Горица“ Шипово. Приликом контроле SGS тиму на увид је достављена сва тражена документација са нивоа Дирекције ЈПШ и са нивоа организационих дијелова. Теренска провјера примјене стандарда извршена је у поменутиим организационим дијеловима. Контролом су утврђене дјелимичне неусаглашености са FSC стандардом и углавном се односе на мале корективне мјере (Minor CAR). Током процеса контроле сертификације указано је на позитивне стране, а то су :

- Нема чистих сјеча
- Здравствено стање шума добро
- Природни подмладак добар
- Не користе се разне хемикалије у шуми и недозвољена хемијска средства
- Богатство природне разноликости
- Активно учешће Јавног предузећа у заштити природе и др.

Све претходно наведено је потврда одговорног газдовања, посебно ако се има у виду како се шумарства у нашем окружењу муче да добију сертификат, а и када га добију он не важи за цјелокупно подручје. Јасна опредјељеност Предузећа на процесима сертификације није само последица тога што је сертификовање незаобилазна активност на путу европских интеграција, већ и због бројних побољшања која процес сертификовања доноси.

III САДАШЊЕ СТАЊЕ ШУМАРСТВА

Шуме представљају гигантску фабрику која, с обзиром на количину произведене органске материје (дрвета), нема конкуренције, а да при томе не загађује околину, него је, напротив, унапређује. Дрво је изванредна и вриједна сировина. Схватајући вриједност и значај дрвета за своју земљу и свој привредни живот многи народи називају своје шуме „зеленим златом“. Имајући у виду сложеност шуме као биогеоценозе, као и многобројне захтјеве према шумама, често се више функција шуме преплиће на једној површини. Задатак шумарства као струке је да, између осталог, омогући неометано и равномјерно задовољење свих функција шума, на чему се заснива савремено, полифункционално газдовање. Према томе, шуме имају значај за човјека на различите начине, а један од начина коришћења је у привредне сврхе, што је могуће кроз генерације, само под условом да начин и обим коришћења не угрожава природни потенцијал и стање ресурса.

Шума као обновљиви природни ресурс је јавно добро које обавља низ функција, обезбјеђујући различите производе и услуге које служе човјеку за задовољење његових потреба. Због своје разнолике структуре, као и због изузетне способности регенерације она се сматра кључним ресурсом за развој како Републике Српске, тако и Босне и Херцеговине у цјелини. Главне врсте дрвећа су буква јела, смрча, бијели и црни бор, различите врсте хрasta, а у нешто мањем проценту племенити лишћари (јавор, бријест, јасен) и воћкарице (дивља јабука, трешња, крушка).

Шумарство представља привредну грану која се бави узгојем, заштитом и искоришћавањем шума. Савремени концепт газдовања шумама треба форсирати у циљу стварања услова за максимално остваривање већине функција шуме. Поред максималне продукције дрвета, односно продукције других добара, циљ је и остваривање бројних заштитно-регулаторних и социо-културних функција шуме. Основни циљ газдовања шумама је да се осигура трајно газдовање кроз коришћење и проширење истих. Пословна и развојна политика Јавног предузећа и организационих дијелова утврђује се планским документима, односно плановима развоја и програмима рада у складу са Законом и Статутом.

ЈПШ "Шуме Републике" Српске постоји три деценије и у том периоду је претрпilo бројне структурне и организационе промјене. Ове промјене су дјелимично узроковане и мјењањем законске регулативе, која је дефинисала мјесто нашег предузећа у самом начину и методама управљања са шумом као једним од највећих природних ресурса које посједује Република Српска. По важећем Закону о шумама, шумама и шумским земљиштем у власништву Републике Српске управља и газдује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. Јавно предузеће "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац је дужно да врши радове: узгоја, заштите и искоришћавања шума и осталих шумских производа, узгоја и заштите дивљачи у додијељеним ловиштима, да учествује у пројектовању и научно-истраживачком раду, као и да ради на осталим корисним функцијама шума. Све ове радове наше Предузеће остварује преко 32 организациона дијела, односно 27 шумских газдинстава, "Центра за сјеменско-расадничку производњу", "Центра за газдовање кршом", "Истраживачко-развојног и пројектног центра", шумарске куће „Огњиште“ и Дирекције Јавног предузећа, који немају својство правног лица.

На основу расположивих података из Катастра шума са стањем 31.12.2023. године Јавно предузеће шумарства "Шуме Републике Српске" врши радове: узгоја, заштите и искоришћавања шума и осталих шумских производа на површинама државних шума које су дате у следећој табели:

Катастар свеукупних дрвних маса у државним шумама по ширим категоријама шума

Категорија шума	Површина	Залиха свеукупне дрвне масе		Просјечни годишњи прираст		Планирана сјеча (просјечна)	Извршена сјеча (у 2023.г.)
	ha	m ³	m ³ /ha	m ³	m ³ /ha	m ³	m ³
Високе шуме са природном обновом	469 165	161 141 918	343.47	3 554 852	7.58	2 690 069	2 295 781
Високе деградирание шуме	14 529	3 182 544	219.05	58 099	4.00	48 778	11 513
Шумске културе	48 688	9 820 676	201.71	406 019	8.34	204 162	53 551
Изданачке шуме	226 337	28 156 627	124.40	1 037 143	4.58	414 529	111 351
Површине подесне за пошумљавање и газдовање	154 847						
Површине неподесне за пошумљавање и газдовање	68 375						
Узурпације	18 669						
Укупно	1 000 609	202 301 765	266.77	5 056 113	6.67	3 357 538	2 472 196

Шуме покривају више од 57 % површине територије БиХ, а више од 60 % територије су шуме и шумска земљишта. Најважнији природни ресурс Републике Српске су шуме и воде. Република Српска је награђена постојањем у великој мјери очуване природе и природних шума, али врло често изостаје свијест о томе да је то богатство наша обавеза и наша брига, индивидуална и колективна. У свим развијеним државама доносе се правни акти, законске одредбе усмјерене на трајно очување шума, њихово господарење и кориштење.

Стање шумског фонда Републике Српске се огледа у томе да се од укупне површине од 1.307.791 ha, у државном власништву налази 1.000.609 ha или 76.5 % свих шума Републике Српске. У оквиру државних шума знатан дио односи се на површине подесне и неподесне за пошумљавање и газдовање, те изданачке шуме (укупно 449.558 ha што је 44,9%). Да би се ово стање поправило потребно је вршити редовно пошумљавања подесних површина, те провођења мелиоративних радова у изданачким и високим деградираним шумама, чиме се исте преводе у виши узгојни облик. Пошумљавање ових површина заузима посебно мјесто у „Стратегији развоја шумарстав Републике Српске“ (стратешки документ са роком важења од 10 година) која је тренутно у изради, као и у „Мастер плану пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске“ (стратешки документ са роком важења од 45 година). За извршење ових радова потребно је да се обезбједе средства посебних намјена (проширена репродукција) у значајно већем обиму него што је то био случај у последњим годинама и онда би се могао очекивати неки значајнији ефекат по овом питању. Радови проширене репродукције у претходном периоду у највећој мјери су финансирани из неутрошене просте репродукције, што ни изблиза није довољно да се испуне ови плански документи.

Залихе свеукупне дрвне масе у високим шумама са природном обновом износе 343,47 m³/ha, односно око 242 m³/ha нето дрвне масе.

Залихе у шумским културама износе просјечно 201,71 m³/ha свеукупне дрвне масе, уз напомену да је залиха далеко већа јер су у површину урачунате и културе испод таксационог прага, а за њих немамо дрвну масу.

Залиха у високим деградираним шумама износи 219,05 m³ свеукупне дрвне масе по 1 ha, а у изданачким шумама 124,40 m³ свеукупне дрвне масе по 1 ha.

Просјечни годишњи прираст у свим категоријама шума којима газдује Предузеће је 6,67 m³/ha свеукупне дрвне масе.

Залиха свеукупне дрвне масе у доба уређивања, увећана за прираст и упоређена са пробном дознаком је основ за одређивање висине сјеча, односно етата.

Улагања у изградњу и реконструкцију шумских камионских путева заслужују посебну пажњу, не само када је ријеч о државним шумама него и о свим другим шумама и шумским земљиштима Републике Српске. Разлози томе су вишеструки, па тако због ниске отворености шума етат се не реализује на цијелој површини шумскопривредних подручја, ниска отвореност шума има за посљедицу повећање транспортних дистанци у фази примицања и привлачења израђених дрвних сортимената, те с тим у вези, повећање трошкова транспорта и обима штета изазваних примјеном механизације. Због ниске отворености, отежане су мјере заштите шума, посебно од пожара, недовољно су валоризоване услужне користи и општекорисне функције шума, успорен је развој руралних подручја. Самим повећањем отворености шума повећала би се активност на прикупљању споредних шумских производа. У склопу ИРПЦ-а у оквиру секције за путеве врши се израда инвестиционо-техничке документације за градњу нових и реконструкцију постојећих камионских путева. Све је више организационих дијелова који се одлучују на планско пројектовање примарном и секундарном мрежом путева, јер овај начин планирања и градње путне мреже даје вишеструко веће ефекте. Отварање до сада неотворених шумских комплекса у првим годинама свакако не може дати неки видљив финансијски ефекат, јер је углавном ријеч о сјечама у презрелим састојинама или састојинама лошијег квалитета, али ефекти ових отварања ће се видјети након два-три уређајна периода, како кроз јефтинију експлоатацију тако и кроз побољшање квалитета тих састојина, а то нам је са шумарског становишта примарни циљ, уз напомену да се са њим обезбјеђује трајност прихода, са тенденцијом да се исти и повећа у смислу повећања приноса дрвне масе. Отвореност шума и шумског земљишта износи 10,46 km на 1.000 ha и стално се повећава. У 2022. години је изграђено 32,28 километара шумских камионских путева, а у 2023. години 34,48 километара. Значајан дио макадамских путева се реконструише у асфалтне путеве. Шумске комуникације у значајној мјери представљају и противпожарне просјеке, а у оним подручјима гдје је мрежа путева правилно распоређена и гашење шумских пожара је ефикасније.

Приватне шуме су дуго времена биле потиснуте на маргине шумарства у стручном и друштвеном погледу. Приватне шуме заузимају 307.791 ha (23,5%) површине шума и шумских земљишта у Републици Српској или око 11% од укупне површине Републике. Приватне шуме су подијељене на 600.000 катастарских честица у посједу око 340.000 власника. Стање приватних шума је незадовољавајуће, прије свега у погледу узгојног облика: учешће високих шума је око 34%, изданачких 63%, а остатак се односи на високе деградиране шуме, шумске културе те подручје крша и голети. Такво стање узгојних облика утиче на изразито неповољну структуру, како по показатељима производности и квалитета тако и по степену очуваности. Залихе су знатно мање од нормалних, што за собом повлачи у просјеку смањење запреминског прираста, а самим тим и приноса дрвне запремине. Сложене друштвене прилике у задњих тридесетак година утицале су на појаву озбиљне девастације и крчења приватних шума. Вршење стручних услуга у приватним шумама повјерено је ЈПШ „Шуме Републике Српске“.

IV ПРОИЗВОДНО-ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2024. ГОДИНУ

Основни постулат планирања у шумарству је обезбјеђивање услова за одрживо газдовање шумама. Да би се то постигло потребно је да се обезбједи трајност прихода и приноса, са тенденцијом да се исти и повећа у смислу повећања приноса дрвне масе. Систем планирања представља стручну разраду и формулисање задатака у циљу остваривања општих и осталих циљева и интереса. Планови газдовања шумама су стручна интерпретација циљева и интереса Републике, а њихова реализација је задатак свих запослених радника шумарства.

Системи планирања и планска рјешења имају задатак да дају рјешења којима се што потпуније остварују укупни захтјеви и интереси друштва у односу на потенцијале шумских подручја, њихово унапрјеђивање и рационално коришћење. У садашњим условима савремено планирање по свему треба да има карактер интегралног на различитим нивоима. При томе се мора имати у виду :

- међупланска зависност и повезаност,
- међугранска зависност и повезаност,
- вишефункционалност шуме као искористивог природног ресурса,
- узајамност и повезаност појединачних планова у оквиру производно-финансијског плана,
- интегралност појединих фаза у планом обухваћеном периоду на релацији план-реализација-контрола.

Послови, задаци, активности и мјере у Производно-финансијском плану свих организационих дијелова и Предузећа у цјелини у 2024. години, биће превасходно усмјерени на чување и заштиту шума, његу и одржавање постојећих шумских култура, нова пошумљавања, унапређење и развој сјеменско-расадничке производње, искоришћавање шума (сјеча и израда шумских дрвних сортимената) у складу са реалним могућностима шумских састојина и одредбама шумскопривредних основа, приоритетна инвестициона улагања, унапређење стања у ловиштима којима газдују шумска газдинства, пружање квалитетних и правовремених стручних услуга у газдовању приватним шумама, те на имплементацији новог информационог система чиме се стварају услови за ефикаснији и продуктивнији рад, а самим тим и за бољи финансијски резултат.

Основ за припрему и доношење Плана су обавезе у газдовању шумама и ловиштима утврђене Законом о шумама, Законом о ловству, Законом о јавним предузећима, подзаконским прописима, шумско-привредним и ловним основама, Трогодишњим и годишњим плановима газдовања шумама, извођачким пројектима, Програмом изградње шумских камионских путева, Програмом израде шумско-привредних основа за наредни уређајни период, „Мастер планом пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске“ и "Смјерницама за израду плана".

А. ЗАЈЕДНИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ИЗРАДУ ПРОИЗВОДНО-ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА ЗА 2024. ГОДИНУ

"Смјернице", односно "Заједнички елементи за израду плана", усвојене на сједници Управе Предузећа одржаној 14.09.2023. године, засноване на прописима, одредбама шумскопривредних и ловних основа, годишњим плановима газдовања и извођачким пројектима, присутној проблематици из претходне године, процјени будућих тржишних кретања, су основ реалне израде плана пословања. Ради сагледавања реалности израде Плана по организационим дијеловима и на нивоу Предузећа по свим сегментима планирања преносимо интегрални текст "Смјерница" за израду овог документа:

1. Сјеменско-расадничка производња и шумскоузгојни радови

1.1. У циљу стварања потребних услова за производњу квалитетног шумског сјемена познатог поријекла, планирати радове и везано за њих трошкове на ревизији, регистрацији и уређивању сјеменских састојина, са акцентом на регистрацији сјеменских састојина лишћарских врста и воћкарица, као и појединачних стабала која би се уписала у регистар и додатно заштитила.

На основу праћења обилности уroda сјемена потребно је планирати бербу сјемена из регистрованих сјеменских објеката.

У "Сјеменско-расадничком центру" Добој производњу шумских садница планирати у складу са стањем залиха утврђених по врсти, старости и начину производње садног материјала у 2023. години, стварним потребама шумских газдинстава, могућностима пласмана на домаћем тржишту (пошумљавања у приватним шумама, уређење јавних површина, санирање рудокопа, итд.), као и могућностима пласмана ван граница Републике Српске. Планирање производње сјемена и садног материјала усмјерити према производњи врста које су проистекле из одредаба ШПО-а, као и обавеза проистеклих по „Мастер плану пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске“, са посебним акцентом на производњу садница букве, племенитих лишћара и јеле. Недостатак врста рјешавати замјеном, сходно еколошко-вегетацијским карактеристикама за сваку врсту појединачно, док се не постигне континуитет производње.

У дугорочном смислу, предузимати кораке за планску производњу сјемена и садног материјала засновану на принципима концепта "намјенске производње садница", а самим тим и производњу "станишту прилагођеног садног материјала" по препорукама из поглавља Сјеменско-расадничка производња и пошумљавање у оквиру "Мастер плана пошумљавања голети и газдовања шумским културама Републике Српске".

Максимално интензивирати активности на производњи контејнерског садног материјала у што већем капацитету. Организациони дијелови у калкулацијама трошкова пошумљавања требају да имају у виду цијену ових садница. Успјех пошумљавања наведеним садним материјалом је далеко већи, посебно што се у наредном периоду очекују климатске промјене, у смислу смањења и распореда падавина на годишњем нивоу, које се карактеришу са дужим сушним периодима.

Трошкове расадничке производње треба планирати по врсти производа и старосној структури на бази усвојених Норматива за сјеменско-расадничку производњу.

1.2. У шумскоузгојне радове у оквиру просте репродукције планирати све радове у просјечном годишњем обиму, који су утврђени у ШПО, односно у дугорочном програму газдовања кршом за уређајни период, за високе шуме са природном обновом и шумске културе које су основане средствима просте репродукције.

Планове шумскоузгојних радова из ШПО, односно дугорочног програма газдовања кршом, планирати по врсти, обиму и квалитету на начин да се досљедно испоштују одредбе члана 21 став 2 Закона о шумама и члана 3 Закона о измјенама и допунама Закона о шумама ("Сл. гл. РС" бр. 60/13), уз напомену да се за радове чија је просјечна годишња динамика извршења у заостатку повећа њихов планирани обим сразмјерно односу висине заостатка и преосталог броја година до краја уређајног периода, како би се осигурало њихово извршење у потпуности. У том погледу, нарочита обавеза поштовања овог начела односи се на радове пошумљавања.

Посебну пажњу посветити планирању радова на њези и одржавању постојећих шумских култура (чишћење од корова, непожељних врста и неопходне прореди). Уколико стварно стање шумских култура (загушеност од корова, изданака и избојака због недовољне његе и одржавања у протеклом периоду) захтијева да се радови на њези и одржавању култура планирају у обиму већем од предвиђеног у плану шумскоузгојних радова у шумскопривредној основи, обавеза је сваког газдинства да у таквим случајевима планирају увећан обим тих радова.

1.3. У шумскоузгојне радове у оквиру проширене репродукције планирати радове предвиђене за високе деградиране шуме, изданачке шуме и голети у плану шумскоузгојних радова у шумскопривредној основи, односно дугорочном програму газдовања кршом .

Планирање наведених радова вршити на основу снимљеног стања на терену и јасно прецизираних (обиљежених) површина на терену. Теренско снимање извршити уз максимално могућу примјену GPS уређаја. За радове на пословима пошумљавања нарочиту пажњу посветити адекватном избору врсте дрвећа. За сваку планирану површину дефинисати врсту и тип садног материјала и густину садње прилагођену станишним условима, намјени основане шуме и планираним активностима од припреме земљишта, преко садње до мјера његе последице садње.

Извршење обима планираних радова ће зависити од финансијских средстава која се обезбиједи из надокнаде за унапређивање општекорисних функција шума у шумарству Републике

Српске и осталих извора финансирања (неутошена средства надокнаде за коришћење шума, донације, остварена добит у пословању шумског газдинства и ЈПШ).

Из средстава која су прикупљена по основу надокнаде за коришћење шума и шумског земљишта, као и надокнаде за унапређивање општекорисних функција шума, приоритетно планирати набавку садног материјала, односно радове на пошумљавању. Надзор над планирањем шумскоузгојних радова вршиће Сектор за производњу.

Напомена: План шумско-узгојних радова доставити по шумским управама и укупно за газдинство.

1.4. Пројекте за извођење по објектима урадити благовремено, што ће са аспекта финансијских показатеља као и због адекватног начина рјешавања избора врста дрвећа за пошумљавање даље помоћи при планирању расадничке производње. Приликом израде извођачких пројеката руководити се Методиком за израду ШУР (Одлука Управе ЈП-а бр. 03/0205-2599-2/20 БЛ од 04.11.2020.) и Смјерницама за систематизацију, стандардизацију и калкулацију трошкова шумскоузгојних радова у ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац-претходна припрема земљишта, пошумљавање и њега шумских засада (одлука Управе ЈП-а бр. 03.05/0203-3118-2/21 од 13.09.2021. године). За потребе одређивања норме за конкретну врсту рада користити слиједеће нормативе: Јединствене норме радова у шумарству ЈПШ „Шуме Републике Српске“, Допуну норми за шумскоузгојне радове (Одлука Управе ЈП-а бр. 01-7470/10, од 09.09.2010.), Допуну норми за садњу врба и топола (бр. 02-4615/12, од 1.12.2012.) и Допуну норми за основне шумскоузгојне радове на пословима пошумљавања садњом садница примјеном моторних бушача и потипутка садилица (Одлука Управе ЈП-а бр. 05/0203-2437-2/21 од 28.07.2021.).

Напомена: Јединственим нормама радова у шумарству нису обухваћене све радне операције из области гајења шума, као и норме сјече, израде и извлачења шумских дрвних сортимената од проредног материјала, те ће се исте допунити, а до тада користити норматив Јавног предузећа „Србијашуме“ за наведене радове.

1.5. Доследно примијенити Упутство за технички пријем (колаудацију) и провјерити сву потребну документацију.

Примијенити типске образце плана шумскоузгојних радова, извјештај о извршењу шумскоузгојних радова и катастра шумскоузгојних радова (кат 7).

1.6. У зависности од иницијатива покренутих од стране МПШив РС према ЈП-у везано за "Мастер план пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске" пропратити исте и пружити одговарајућу подршку по указаној потреби. Посебно приоритет дати већ започетим активностима на подизању огледних површина у све четири еколошко-вегетацијске области у сврху тестирања предложених густина садње и препоручених главних врста дрвећа за ниво шумскопривредних подручја.

2. Заштита шума и шумског земљишта

Заштита шума и шумског земљишта обухвата мјере и активности које се спроводе ради заштите од биотичких, абиотичких и других чинилаца који могу да изазову штетне посљедице по шуму и шумско земљиште (ЗОШ-члан 50.).

Угроженост шума је вишеструка, било да се ради о човјеку, биљним болестима, инсектима или природним непогодама. Да би се благовремено предузеле мјере заштите шума и шумског земљишта, неопходно је редовно праћење здравственог стања шума, путем Извјештајно-дијагнозно прогнозне службе у саставу ИРПЦ-а.

Предузеће, као корисник шума има обавезу да обавјештава Министарство о појави штеточина и насталој штети у шуми. Предузеће је обавезно да контролу здравственог стања шума и мјере на сузбијању биљних болести и штеточина, као и евиденције проводи у складу са законским и подзаконским актима.

Послове, мјере, задатке и активности у области заштите шума планирати у складу са стањем на терену, а у складу са Законом о заштити од пожара, Правилником о шумском реду и Програмом мјера и активности на заштити шума у ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац који обухвата:

- заштиту шума од човјека (од бесправних сјеча и бесправног промета шумских производа и бесправног заузимања шума и шумског земљишта);
- заштиту шума од штетног дјеловања стоке и дивљачи;
- заштиту шума од штетног дјеловања инсеката и гљива;
- заштиту шума од пожара, уз обавезно доношење оперативних годишњих планова заштите од пожара и гашења истих (или иновирање тог плана из претходне године).

2.1. План заштита шума од бесправних сјеча, бесправног промета и бесправног заузимања шума и шумског земљишта мора да садржи:

-Активности провођења Акционог плана Владе Републике Српске за сузбијање незаконитих активности у сектору шумарства и дрвне индустрије у Републици Српској.

-Контролу лугарских реона минимално једанпут годишње,

-Формирање и опремање интерне контроле у ШГ и њена сарадња са Интерном контролом на нивоу Предузећа и осталим контролним органима.

-Обнављање уништених граничних знакова.

Везано за разграничење државне и приватне шуме и шумског земљишта у следећој години наставити рјешавање узурпација, у складу са Законом о измјенама и допунама Закона о шумама, члан 17 („Сл. гласник РС“ број 70/20 од 16.07.2020. године), којим су одређени рокови, носиоци и поступак утврђивања граница шума и шумског земљишта.

2.2. У претходним годинама у Републици Српској четинарске састојине су најугроженије од штетних инсеката (сипаца четинара), што је директна посљедица нарушене биолошке стабилности ових састојина, у којима је велики број девитализованих стабала лака мета за сипце као секундарне штеточине.

Планом сјече за 2024. годину у свим газдинствима првенствено треба обухватити локације на којима је евидентно сушење стабала. Мониторинг здравственог стања четинарских састојина је обавезујући и за наредну годину. Један од узрока појаве каламитета поткорњака су и посљедице елементарних непогода (пожар, сњеголоми, вјетроломи и др.), а исте се морају санирати у наредној години.

Сва ШГ су обавезна проводити активности на очувању и унапређењу здравственог стања шума, досљедно примјењујући одредбе Правилника о шумском реду у свим категоријама шума. Сјеча, израда и реализација случајних ужитака је обавезујућа.

Процедуре набавке феромонских препарата и клопки морају се провести на вријеме, да би постављање истих било урађено на вријеме, прије ројења поткорњака.

2.3. У 2024. години наставити мониторинг стања популације губара у складу са Упутством, те планирати потребне радње и средства како би се спријечиле евентуалне штете на шуми које наноси овај инсект.

Локације које су у претходном периоду захватиле елементарне непогоде захтијевају интензиван мониторинг, због евентуалног уочавања секундарних патогена.

Појава сушења састојина јеле и састојина храста није нова и не дешава се само код нас него у цијелој Европи. У наредној години морају се планирати санитарне мјере у угроженим састојинама, али и детаљно снимање угрожених састојина.

2.4. Заштита шума од пожара подразумијева обавезу свих шумских газдинстава да донесу:

1. Оперативне планове за заштиту шума од пожара за 2024. годину, са свим компонентама за превентивно дјеловање и припремним активностима за брзо дјеловање у случају евентуалног пожара.

Оперативним планом морају бити дефинисане сљедеће активности, а на бази процјене угрожености шумскопривредног подручја:

- Мрежа осматрачница и систем дојаве.
- Мобилне екипе за патролна дежурства (нпр. јавни путеви, излетишта, простори гдје чобани чувају стада), дежурства и у дане викенда, празника и у вријеме било каквог окупљања у природи. Врло је битна комуникација са невладиним организацијама (нпр. ловци), које се морају укључити у све облике активности на заштити шума од пожара.
- Извођачи радова морају се такође упознати са активностима превентивног дјеловања на спрјечавању пожара и мјерама и активностима на гашењу евентуалних пожара. Извођачи радова морају поштовати законске одредбе на локацијама гдје су смјештени. Обавеза шумског газдинства је да врши контролу провођења превентивних мјера.
- Начин ангажовања грађевинских машина и радне снаге за евентуалну брзу интервенцију на изради просјека и пробијању противпожарних путева за заустављање ширења ватрене стихије.
- Сарадња са јединицама цивилне заштите и ватрогасним јединицама, са јасно прецизираним задацима и обавезама у случају евентуалног пожара.
- Сарадња са сусједним шумским газдинствима, у циљу заједничких активности. Сарадња мора постојати и на међуентитетском нивоу (гранични појас).

2. Оперативни план информативно-пропагандних активности.

Информативно-пропагандне активности у директној су вези са временским приликама (суша) и активностима локалног становништва (радови на крчењу приватних посједа). Са информативно-пропагандним активностима треба отпочети одмах и проводити их у току цијеле године.

У циљу заштите шума од пожара потребно је планирати организацију и одржавање информативно-савјетодавних састанака на регионалном нивоу. У активности на спречавању појаве шумских пожара и гашењу истих морају се укључити сви субјекти: локална власт, локално становништво, невладине организације (ловци, еколози, планинари).

Опрема за гашење пожара у власништву ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац мора бити припремљена и ускладиштена.

Услови, организација и начин ангажовања грађевинске механизације и радне снаге за евентуалну хитну израду просјека и пробијање противпожарних путева ради заустављања ширења ватрене стихије, као и плаћање услуга, у надлежности је шумског газдинства.

Обука особља у стручним екипама врши се по потреби у шумском газдинству и трајни је задатак.

Обавјештења о забрани ложења ватре постављају су на видним мјестима, а медијска кампања (штампа, радио и телевизија) је у функцији ширења поруке о превенцији пожара и упозорења о повећаној опасности од пожара у току трајања екстремних временских прилика (суша, високе темпратуре, вјетар).

Циљ свих програма за контролу пожара је заштита и правилно функционисање шумских екосистема. Посебна пажња се мора посветити узроцима пожара. Превентивне активности морају бити усмјерене на отклањању узрока пожара. Посљедице пожара на шумске екосистеме могу бити веома тешке, а санирање дуг и тежак посао.

Трансфер знања према грађанима може се остварити као дио програма јавне свијести. Учење о еколошким утицајима пожара, и како реаговати, треба да помогне грађанима да науче методе контроле пожара. Јавност мора бити свјесна пожарне ситуације и мора бити дио програма. Улога ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац у заштити шума од пожара је значајна.

2.5. Неопходна финансијска средства за извршавање наведених задатака реално планирати. При планирању личних примања за чуваре шума и ловочуваре треба калкулисати са бруто платама, а истовремено треба водити рачуна да се не дуплирају зараде у производно-финансијском плану и плану ловства. Трошкове сјече, израде и привлачења случајних ужитака не треба планирати у материјалне трошкове заштите шума од инсеката, биљних болести и од елементарних непогода, јер су исти већ планирани у оквиру трошкова производних услуга.

3. Планирани обим сјече и производње шумских дрвних сортимената

3.1. Обим сјече и производње шумских дрвних сортимената у свим шумским газдинствима планирати до висине просјечног годишњег етата по важећој шумскопривредној основи, а сортиментну структуру у складу са урађеним извођачким пројектима. Газдинства која су прекорачила планирани обим сјеча по категоријама шума по ШПО, дужна су да план сјеча за 2024. годину ускладе са могућим обимом сјеча за преостали дио уређајног периода.

Планирани обим сјече и производње шумских дрвних сортимената мора се исказати по категоријама шума подесним за газдовање (високе шуме са природном обновом, деградиране високе шуме, шумске културе, изданачке шуме) и унутар сваке од тих категорија одвојено по врстама сјече (редовне сјече, ванредне сјече) како је то и предвиђено у табели 3.1.

Како се последице елементарних непогода морају санирати у наредној години, потребно је извршити квалитетну процјену обима ванредних сјеча, као и процјену сортимената који ће се реализовати из тих сјеча.

У напријед наведени обим сјеча укључује се и количина дрвних сортимената планирана за продају у дубећем стању.

Планирање обима сјече и производње шумских дрвних сортимената за 2024. годину вршити на основу извођачких пројеката и искуствених података за ванредне сјече.

Шумска газдинства која су у досадашњем дијелу уређајног периода прекорачила планирани етат, планирани обим сјече и производње шумских дрвних сортимената ускладиће са реализованим етатом у протеклом дијелу уређајног периода и залихама готових производа и недовршене производње које прелазе просјечну једномјесечну производњу, на начин да ће умањити план сјеча и производње за количине које у залихи прелазе просјечну једномјесечну производњу и за количину која је прекорачена у протеклом дијелу уређајног периода подијељену на преостале године уређајног периода.

Базу за план одјела предвиђених за сјечу чини сјекоред који је направљен за цио уређајни период. Саставни дио плана чиниће и одјели који неће бити или ће дјелимично бити реализовани у току 2023. године. Шумска газдинства код којих је истекла важност ШПО, а у процедури је доношење нове ШПО обавезна су се придржавати привременог сјекоред на који је Управа предузећа дала сагласност. У оваквим случајевима шумска газдинства ће за израду извођачких пројеката користити прелиминарне податке из ШПО и елабората који су у фази усвајања.

Посебну пажњу треба посветити квалитетној припреми одјела за сјечу, уз поштивање усвојених процедура произашлих из FSC стандарда, ангажовању квалитетних извођача радова у складу са Законом о јавним набавкама, кројењу и класирању шумских дрвних сортимената, квалитетном техничком пријему радова, те квалитетној евиденцији свих извршених радова.

Напомена: Свеукупна дрвна маса у табели 3.1. мора бити једнака укупним количинама за сваку категорију шума у табели 3.3. (План сјечиве дрвне масе у свеукупној дрвној маси по одјелима и одсјецима)

3.2. У табелу 3.2. уносе се подаци о планираном обиму сјеча (етат) за шуме подесне за газдовање и то појединачно за сваку од четири наведене категорије шума из важеће шумскопривредне основе.

3.3 Законом о измјенама и допунама Закона о шумама, члан 11. (Сл. гласник РС број 70/20) одређено је да обезбјеђивање неопходног минимума шумских дрвних сортимената утврђује ЈПШ „Шуме Републике Српске“, на основу критеријума које одлуком прописује Влада, а који узимају у обзир значај локалних привредних субјеката за механичку прераду дрвета за ту локалну заједницу. Начин расподјеле трупаца за дрвопрерађиваче из Републике Српске прописан је Одлуком Владе Републике Српске о утврђивању критеријума, услова и начина расподјеле шумских дрвних сортимената број: 04/1-012-2-2580/19 од 03.10.2019. године (Сл. гласник РС број 86/19).

С тим у вези, потребно је у табели 3.5 планирати сјечу по подручјима општина. У истој табели потребно је по општинама планирати и износ надокнаде за развој неразвијених дијелова општине са које потичу продати сортименти, у складу са чланом 89. став 6. Закона о шумама.

Напомена: Укупан износ надокнаде за општине у табели 3.5 мора бити једнак планираним трошковима по ЗОШ-општина у табели 8.

3.4. У табели 4.1. утврђује се динамика сјече и израде шумских дрвних сортимената за планирани обим из табеле 3.1., у табели 4.2. утврђује се динамика привлачења (и износа) шумских дрвних сортимената од пања до камионског пута, а у табели 4.3. динамика отпреме (реализације) шумских дрвних сортимената.

Количину (обим) шумских дрвних сортимената за коју се утврђује динамика у привлачењу (и износу) и отпреми (реализацији) чини количина тих сортимената из табела 3.1. увећана за дио количине прелазних залиха шумских дрвних сортимената изнад просјечног мјесечног планираног обима сјече и израде за 2023. годину. Осим тога, **у табели 4.2. план привлачења (и износа) треба умањити за количину која се реализује малопродајом у шуми на пању.**

Динамички план у табелама 4.1., 4.2. и 4.3. мора се, у зависности од временских, теренских, тржишних и других услова, утврђивати што је могуће реалније.

Напомена:

- динамички план по свим фазама рада (сјеча, привлачење, отпрема) потребно је евидентирати у информационалним системима Предузећа.

- укупно планиране количине у табели 4.1. морају бити једнаке нето дрвној маси у табели 3.1.

4. План реализације шумских дрвних сортимената

4.1. План реализације шумских дрвних сортимената (табела 5.) сачињава се на основу укупних количина тих сортимената из табеле 4.3. и цијена из важећег Цјеновника шумских дрвних сортимената овог Предузећа. Примјењују се цијене на камионском путу или на пању (ако се отпрема врши са шума пања). За трупце четинара и лишћара примјењују се цијене трупаца средње дебљинске класе.

Шумска газдинства су обавезна планирати продају дијела укупне количине трупаца четинара и лишћара путем јавног надметања (лицитације) у 2024. години, у проценту до 25 % укупно планиране количине трупаца.

Ефекти такве продаје се приказују у табели 6.

Напомена: Количина и структура шдс у табелама 5. и 4.3. морају бити једнаке.

4.2. При изради Плана продају шумских дрвних сортимената у дубећем стању и код пања планирати у складу са Одлуком о условима и начину продаје шумских дрвних сортимената.

4.3. У табели 5.2 планирати реализацију шумских дрвних сортимената по основу тога да ли сортименти потичу из редовних или из ванредних сјеча.

4.4. У складу са Законом о измјенама и допунама закона о шумама (Сл. гласник 70/20), чланом 10, омогућено је кориштење шумског дрвног отпада. Имајући у виду све већу потражњу за истим, неопходно је планирати и пројектима предвидјети његово кориштење у изданацким шумама, шумским културама, деградираним и високим шумама као и осталим површинама, а у складу са Упутством о начину планирања и реализације шумског отпада. Евиденцију о реализацији шумског отпада, као и сјеченице и пањевине водити одвојено, како не би оптерећивали етат, а приходе од реализације шумског отпада, сјеченице и пањевине књижити на одвојена конта.

5. План укупне реализације

У табели 6. планира се укупна реализација (приходи). "Реализација од шдс" има двије колоне.

Прва: Дио реализације који се преноси из табеле 5.

Друга: Дио реализације који се односи на ефекте лицитација (разлика између вриједности лицитиране количине по планираним лицитираним цијенама и вриједности те исте количине изражене по цијенама на камионском путу из важећег Цјеновника).

У колоне 3, 4. и 5. - Приходи од укидања резервисања и приходи из других намјенских извора у складу са члановима 89. и 91. ЗОШ-а, као и са чланом 95.-уносе се износи планираних трошкова насталих улагањем у шумско-узгојне радове, изградњу и реконструкцију шумских камионских путева и сва остала улагања у складу са Законом.

Колона 12-смањење вриједности залиха учинака, уколико се планира, уноси се са предзнаком „-“.

Колона „Остали пословни приходи“ обухвата оне пословне приходе који нису садржани у колонама од 1-12. Збир колоне од 1 до 13 мора одговарати износу укупних пословних прихода из табеле 8.

Колона "Укупно" мора бити идентична укупним приходима из табеле 8 (Табела прихода и расхода). Такође, колоне "Финансијски приходи", "Остали приходи", "Приходи од усклађивања вриједности имовине" и „Приходи по основу промјене рачуноводствених политика и исправке грешака из ранијих година“ (колоне 14, 15, 16 и 17) морају бити исте као одговарајући приходи из табеле 8.

6. План реализације осталих шумских производа и осталих дјелатности

Организациони дијелови обавезни су да остваре додатне приходе од осталих шумских производа, на начин да:

- користе остале шумске производе у складу са смјерницама из шумскопривредних основа и Правилника о условима коришћења и начину сакупљања осталих шумских производа, као и прописа који уређују ову област;

- максимално се ангажују на сакупљању и реализацији осталих шумских производа, те да врсте и количине осталих шумских производа планом реално предвиде;

- на свом подручју врше контролу сакупљања и промета осталих шумских производа;

- контролишу и евидентирају сакупљене количине осталих шумских производа правних лица којима је издата дозвола за сакупљање осталих шумских производа од стране ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац;

- сходно важећим законским и подзаконским прописима уколико користе остале шумске производе у властитој режији издвоје надокнаду од 3 % продајне цијене производа на посебан рачун ЈПШ, а ако не врше сакупљање осталих шумских производа наплате од комерцијалних сакупљача надокнаду од 5 % продајне цијене производа на посебан рачун ЈПШ;

- средства са посебног рачуна користе искључиво за ревитализацију осталих шумских производа на локалитетима са којих они потичу,

- планиране врсте осталих шумских производа за сакупљање и реализацију морају бити на „Листи осталих шумских производа намијењених за комерцијално сакупљање“, док посебну пажњу треба обратити на спречавање сакупљања заштићених врста, тј. врста са „Листе врста које су забрањене за сакупљање“ („Сл. гласник РС“, број: 75/08, 8/10, 71/10 и 65/20).

У циљу одрживог коришћења осталих шумских производа организациони дијелови дужни су:

- строго се придржавати инструкција за књижење прихода од осталих шумских производа и надокнада за ревитализацију осталих шумских производа које су наложене од стране Сектора за финансијско-рачуноводствене послове (број: 08/0872-4430/21 од 16.12.2021. године),

- оприходовати средства од надокнада за ревитализацију осталих шумских производа кроз пројекте за сљедеће врсте послова, и то: чишћење корова и непожељних врста, њега јестивог, љековитог и ароматичног биља, припрема земљишта за оснивање нових засада, контрола налазишта осталих шумских производа, надзор над сакупљањем осталих шумских производа, израда пројеката за подизање засада (јестиво биље, ароматично биље, љекобиље, јагодичасто воће, енергетске плантаже, воћкарице итд.), подизање засада јестивог, ароматичног биља и љекобиља, јагодичастих воћа, енергетских планатажа и воћкарица итд, улагање у опрему за

сакупљање осталих шумских производа; улагање у постројења за прераду осталих шумских производа,

-да приход од осталих шумских производа планирају у складу са бројем радника распоређених на ове послове;

У циљу одрживог коришћења шумске биомасе и коришћења угоститељских услуга организациони дијелови дужни су:

-обавезно планирати коришћење шумске биомасе у минималном износу 2% од планираног сјечивог етата,

-у складу са важећим упутствима и инструкцијама предвидјети коришћење шумске биомасе у извођачким пројектима,

-коришћење шумске биомасе планирати у изданацким шумама, шумским културама, деградираним и високим шумама као и осталим површинама гдје је то могуће,

-трошкове услуга сјече биомасе и трошкове услуга транспорта биомасе од пања до стоваришта (шумски камионски пут) планирати одвојено,

-поменуте трошкове планирати у Плану набавки под ставком 2.1 - Услуге сјече, транспорта шдс и поправке-изградње тракторских путева,

-строго се придржавати инструкција за књижење прихода од шумске биомасе које су наложене од стране Сектора за финансијско-рачуноводствене послове (број: 08/0872-4430/21 од 16.12.2021. године) и инструкције о евиденцији, отпреми и књижењу шумског отпада, сјеченице и пањевине наложене од Сектора за ОШП и остале дјелатности (број: 10/1137-5248/21 БЛ од 03.12.2021. године),

-организациони дијелови који имају угоститељске објекте отвореног типа, односно који пружају услуге смјештаја, хране и пића, морају приходе реално планирати, а расходе свести на најмањи могући ниво у циљу остваривања добити.

Организациони дијелови дужни су да ускладе број радника Сектора за ОШП и остале дјелатности са одлуком Надзорног одбора и Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац.

7. План утрошка средстава надокнаде за коришћење шума и шумског земљишта и надокнаде за унапређење општекорисних функција шума

У табели 6.1 планира се утрошак средстава надокнаде за коришћење шума и шумског земљишта и надокнаде за унапређење општекорисних функција шума, и то по врсти и вриједности улагања.

План улагања у шумскоузгојне радове и реконструкцију и изградњу шумских камионских путева потребно је приказати по врсти радова, по објектима рада (ПЈ, одјел, односно назив пута), по вриједности радова и по изворима финансирања (надокнада за коришћење шума и шумског земљишта-неутошена из претходне године и планирана за 2024. годину, надокнада за унапређење општекорисних функција шума и остали извори).

8. План радне снаге

Радну снагу планирати у складу са Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац.

9. План образовања и стручног усавршавања

У табели 10. планирају се активности и трошкови образовања и стручног усавршавања ученика, студената и стално запослених радника у циљу унапређења газдовања шумама и укупног пословања организационих дијелова и Предузећа у цјелини.

План образовања и стручног усавршавања треба да произилази из потреба Јавног предузећа за одговарајућим кадровима, изражених интереса радника за усавршавањем у струци и

из захтјева организације и технологије рада за стручним образовањем и усавршавањем, а у складу са Правилником о стручном образовању и усавршавању радника.

Облици сручног образовања и усавршавања радника и других лица су садржани у члану 7. Правилника о стручном образовању и усавршавању радника.

Трошкови образовања и стручног усавршавања из ове табеле сврставају се у Нематеријалне трошкове у табели 8. Ови трошкови по организационим дијеловима Предузећа (осим Дирекције) могу износити највише 0,30 % од планираног пословног прихода.

10. План прихода и расхода

10.1. У табели 8. планирају се приходи и расходи, и то аналитички како је у њој и назначено. У колони „Оцјена остварења за 2023. годину“ треба остварене трошкове и приходе у досадашњем периоду у 2023. години пројектовати за цијелу 2023. годину.

При планирању трошкова плата примјењиваће се Закон о раду (Службени гласник РС број 1/16, 66/18 и 119/21); Закон о порезу на доходак (Сл. гласник РС број 60/15, 5/16, 66/18, 105/19, 123/20, 49/21 и 56/22); Правилник о поступку, начину обрачуна и остваривања права на ослобађање и права на одбитак од пореске основице пореза на доходак (Сл. гласник РС број 68/18, 6/20, 17/22); Правилник о условима, начину обрачунавања, пријављивања и уплате доприноса (Сл. гласник РС број 68/18, 6/20, 70/21 и 56/22); Одлука о најнижој плати у РС (Сл. гласник РС 8/23) и Колективни уговор за запослене у ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, који је у примјени од јануара 2022. године (Сл. гласник РС број 117/21).

Трошкове плата рачунати са планираном цијеном рада 175 КМ увећаном за остале накнаде, с тим да организациони дијелови код којих је нарушена финансијска равнотежа и остали релевантни финансијски показатељи пословања планирају нижу цијену рада у складу са реалним финансијским могућностима, а највише до просјечне цијене рада за треће тромјесечје 2023. године.

У току реализације плана дозвољена је корекција цијене рада у складу са чланом 67. Колективног уговора.

У рубрику - Трошкови плата, накнада плата и осталих личних примања радника - планирати трошкове бруто плата и накнада плата, бруто накнаде члановима НО и одбора за ревизију и остале накнаде трошкова радника (отпремнине, помоћи, награде запосленим, трошкови запослених на службеном путу). У трошкове бруто осталих личних примања радника спадају трошкови превоза радника на посао и са посла, трошкови топлог оброка (без обзира да ли се исплаћују у новцу или је организована исхрана радника у кухињама, ловачким кућама или угоститељским објектима), трошкови теренског додатка, трошкови регреса, зимнице, огрева.

Потребно је планирати трошкове пензионог доприноса за добровољни пензиони фонд, а који терете трошкове пословања ЈПШ у износу од 10 КМ по запосленом на основу Закључка Управе број 08/0871-2940/20 од 15.09. 2020. године, а све у складу са Законом о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима (Сл. Гласник РС број 13/09 и 107/19).

10.2. Трошкове сјече и израде шумских дрвних сортимената и њиховог привлачења (и износа) од пања до камионског пута, као и трошкове изградње тракторских влака планирати и исказивати одвојено како је то и назначено у табели. Ти трошкови се планирају на основу цијена и обима поменутих радова у извођачким пројектима. Цијене тих радова у поменутих пројектима морају бити утврђене на основу Јединствених норми радова у шумарству и калкулација трошкова рада у ЈПШ-а "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац.

Трошкови сјече и израде шумских дрвних сортимената и њиховог привлачења од пања до камионског пута, као и израде тракторских влака утврђују се у извођачким пројектима полазећи од обавезе потпуног провођења Програма мјера на унапређењу квалитета и евиденције производње у ЈПШ-а "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац.

У ШГ која имају капацитете за властиту производњу карактер и врста трошкова у односу на горе наведене се мијења, у складу са учешћем производње у властитој режији у односу на укупну производњу.

Планирани просјечни трошкови сјече, израде и привлачења по кубном метру настали у процесу производње шдс-а властитим средствима не могу бити већи од просјечних пројектима планираних трошкова по једном произведеном м³.

У производне услуге планирају се и трошкови таксације за израду ШПО, трошкови транспорта шумских дрвних сортимената и други транспортни трошкови, трошкови одржавања камионских путева, трошкови одржавања путничких и теренских возила и друга одржавања, трошкови закупнина, трошкови сајмова, трошкови рекламе и пропаганде, трошкови развојних услуга (истраживања, израда програма развоја, студије и слично), трошкови комуналних услуга, трошкови регистрације возила, накнада за коришћење ауто-пута, трошкови дознаке, трошкови шумскоузгојних радова.

С обзиром да је у 2023. години кренуо са примјеном нови информациони систем (САП), потребно је планирати трошкове одржавања истог на позицији-трошкови одржавања ПИС-а.

Трошкове рекламе и пропаганде планирати у износу највише 0,15 % од планираног пословног прихода (осим за Дирекцију Предузећа чија висина ће бити утврђена посебном одлуком Управе Предузећа), а о распореду и утрошку тих средстава одлучиваће Управа Предузећа.

Трошкове финансирања Дирекције Предузећа планирају шумска газдинства у висини од 2,69 % од планираног прихода од продаје шумских дрвних сортимената (ових издвајања су ослобођени организациони дијелови ИРПЦ Бања Лука, Центар за сјеменско-расадничку производњу Добој, Центар за газдовање кршом Требиње и ШК „Огњиште“ Јахорина).

10.3. У рубрику „Трошкови амортизације и резервисања“ планирају се трошкови амортизације и трошкови резервисања за трошкове у гарантном року, трошкови резервисања за обнављање природног богатства-надокнада за коришћење шума и шумског земљишта у складу са чланом 89. став 1. Закона о шумама (најмање 10 % финансијских средстава планиране реализације шумских дрвних сортимената утврђених по цијенама у шуми на пању по цијеновнику ЈПШ), трошкови резервисања за задржане кауције и депозите, трошкови резервисања за реструктурисање, трошкови резервисања за отпремнине и трошкови резервисања за јубиларне награде запослених.

Организациони дијелови који имају добре финансијске показатеље могу резервисати трошкове за јубиларне награде запослених, у складу са чланом 79. Колективног уговора.

У рубрику "Нематеријални трошкови" планирају се трошкови непроизводних услуга, трошкови репрезентације, трошкови премије осигурања, трошкови платног промета, трошкови чланарина, стипендије и кредити студентима и ученицима, трошкови огласа у штампи и другим медијима (осим за рекламу и пропаганду), таксе (административне, судске, регистрационе, конзуларне, локалне и друге) и остали нематеријални трошкови.

Трошкове репрезентације планирати у износу највише 0,10 % од планираног пословног прихода (осим за Дирекцију Предузећа чија висина ће бити утврђена посебном одлуком Управе Предузећа).

У рубрику "Трошкови пореза" планирају се трошкови пореза на имовину, трошкови накнаде за коришћење добара-комунална, издвајања за општине у складу са чланом 89. став 6 Закона о шумама (у износу од 10 % финансијских средстава планиране реализације шумских дрвних сортимената утврђене по цијенама франко камионски пут), накнада за воде, трошкови надокнаде за унапређивање општекорисних функција шума у складу са чланом 91. ЗОШ-а (у износу од 0,07 % на укупан приход), трошкови противпожарне накнаде, накнада за уређење грађевинског земљишта и трошкови пореза на оружје. У "Трошкове доприноса" планирати трошкове доприноса за ПИО за докуп стажа, доприноса за ПИО-бенефицирани стаж и трошкове доприноса за професионалну рехабилитацију инвалидних лица.

Под категоријом "Непроизводне услуге" планирати трошкове одржавања FSC стандарда.

10.4. Највећи дио трошкова Предузећа (преко 90 % од износа укупних трошкова) је стандардизован, односно нормиран различитим методама, а то су: пројекти, норме, калкулације, цијена рада на бази које се израчунавају плате и накнаде плата, обавезе по основу Закона и подзаконских аката, порези, доприноси и итд. За мањи дио трошкова за које не постоје норме или се повремено јављају, организациони дијелови Предузећа, односно њихове стручне службе, су

дужни да реално планирају висину трошкова на бази искуства из ранијих година, те потребе сталног минимизирања трошкова у сврху јачања профитабилности Предузећа.

При изради производно-финансијског плана, организациони дијелови код којих је нарушена финансијска равнотежа морају имати на уму чињеницу да финансијску консолидацију могу остварити само у том случају ако планирају и остварују максимално могућу добит, а организациони дијелови код којих није нарушена финансијска равнотежа, такође, морају имати на уму чињеницу да постојећу стабилност могу одржавати и повећавати само у том случају ако планирају и остварују одређену могућу добит. Због тога сви организациони дијелови морају на једној страни планирати и остваривати максимално могући пословни приход, а на другој страни морају планирати и остваривати што је могуће мање све врсте расхода.

10.5. Напомена: Сви планирани приходи и расходи морају бити усклађени са Међународним рачуноводственим стандардима, Правилником о рачуноводству и рачуноводственим политикама Предузећа и важећим Аналитичким контним планом Предузећа.

При планирању трошкова водити рачуна да се трошкови за које се не може остварити право на одбитак улазног пореза на додату вриједност (по Закону о ПДВ-у), планирају са урачунатим ПДВ-ом, а сви остали без ПДВ-а.

Поред Плана прихода и расхода на годишњем нивоу (Табела 8), организациони дијелови су дужни да ураде наведени план на мјесечном нивоу и исти унесу у информациони систем Јавног предузећа, с тим што нису у обавези да мјесечни план прихода и расхода достављају у Дирекцију предузећа уз планска документа за 2024.годину.

11. План инвестиционих улагања

При изради овог Плана мора се водити рачуна о реалним изворима финансирања тих улагања. Планови инвестиција који нису засновани на реалним (у највећем степену сигурним) изворима финансирања неће бити прихваћени. „Остали извори“ финансирања инвестиција у табели 9. се могу појавити само изузетно, уз обавезно писмено образложење о каквим изворима се ради, да би се могао оцијенити квалитет тих извора. У складу са закључком Надзорног одбора ЈПШ-а "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац, приоритетно планирати следећа инвестициона улагања:

-Биолошке инвестиције (шумско-узгојни радови). Вриједност ових улагања у табели 9. преноси се из табеле 1.3.;

- Израда шумскопривредних основа

- Пројектовање, реконструкција и градња шумских камионских путева

План инвестирања у пројектовање, реконструкцију и изградњу шумских камионских путева радити у складу са Правилником о изградњи, реконструкцији, одржавању и заштити шумских камионских путева који вам је доставио Сектор за производњу.

Напомена: за потребе САП-а у Плану набавке услуге израде документације за градњу и реконструкцију шумских камионских путева потребно је планирати на ставци Капиталне инвестиције (1.2), а градњу и реконструкцију шумских камионских путева је потребно планирати на планској ставци 1.3.

С обзиром да је у 2023. години кренуо са примјеном нови информациони систем (САП), за подршку истом је потребна савременија рачунарска опрема, па је неопходно у плану инвестиција на ставци информациони систем предвидјети средства за набавку нове рачунарске опреме.

Поштовање законских одредби у инвестирању и поштовање законских одредби о јавним набавкама је обавезно.

Приликом планирања инвестиција потребно је имати у виду да организациони дијелови који планирају малу добит и имају нарушену ликвидност не могу планирати несразмјерно велике инвестиције у основна средства и у изградњу и куповину објеката. Извори средстава за инвестиције морају бити усаглашени са оперативним и реалним средствима.

Када се као извор финансирања инвестиција планира надокнада за унапређење општекорисних функција шума, онда је потребно имати на располагању и неки други реални извор финансирања, у случају да МПШВ не одобри планирана средства из надокнаде.

Потребно је да организациони дијелови што реалније планирају инвестиције пошто је Управа заузела став да ће се само у изузетним ситуацијама вршити реалокација средстава за финансирање непланираних инвестиција.

Напомена: При планирању набавке путничких аутомобила, теренских возила и аутобуса водити рачуна да се у планирану цијену, односно вриједност укључи ПДВ, јер се не може остварити право на одбитак улазног пореза.

12. Остали планови

Саставни дио Производно-финансијског плана Предузећа за 2024. годину су и:

- План пословања Истраживачко-развојног и пројектног центра Бања Лука, чији је основни задатак израда шумскопривредних основа за државне и приватне шуме, израда елабората за проглашење заштитних шума и шума са посебном намјеном, пројекти за шумске комуникације и израда дугорочних програма газдовања подручјем крша.

- План пословања Дирекције Јавног предузећа;

-План набавки-Организациони дијелови Предузећа, у складу са Законом о јавним предузећима, Законом о јавним набавкама, Смјерницама и Упутством о набавкама, те Правилником о набавкама роба и услуга, обавезни су направити појединачне планове набавки (основна средства, ситан инвентар, резервни дијелови, ауто-гуме, заштитна средства, потрошни канцеларијски материјал, рекламни материјал, ХТЗ опрема, све врсте услуга и др.). Планови набавки треба да буду усклађени са планираним трошковима (табела 8.) и планом инвестиционих улагања.

- План радова у приватним шумама заснива се на ШПО за те шуме и пројектима за извођење шумскоузгојних радова. Ови пројекти у свом саставу садрже све радове по обиму, мјесту и времену, а израђује их Јавно предузеће шумарства (ЗОШ члан 25). Сва шумска газдинства дужна су израдити годишње планове у складу са важећом ШПО.

-Годишњи планови газдовања ловиштима (додијељеним на газдовање шумским газдинствима) којима се морају планирати радови предвиђени ловним основама. У плановима коришћења ловишта потребно је реално планирати коришћење свих расположивих капацитета ловишта на најрационалнији начин како би се тиме остварио планирани приход. У ловиштима је потребно планирати да се одржи капацитет ловостајем заштићене дивљачи (кориштењем само реалног годишњег прираста), односно подношљива бројност дивљачи ван режима заштите.

- Планови (за свако ШГ-о) шумских одјељења, по привредним јединицама, у складу са сјекоредом, за дознаку стабала за сјечу и израду извођачких пројеката у току 2024. године чија ће се реализација (извођење радова) планирати за 2025. годину (Табела 11.) и

- Програми радова на утврђивању граница шума и шумског земљишта у државној својини и укњижавања државних шума и шумског земљишта у оквиру граница ШПП-а у катастар некретнина.

13. Остале активности

У 2024. години планиран је наставак активности везаних за усклађивање општих аката са законским прописима.

Б. ПРОИЗВОДНО-ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН

Производно-финансијски план садржи:

1. План сјеменско-расадничке производње и план шумскоузгојних радова.
2. План заштите шума и шумског земљишта.
3. Планирани обим сјече и производње шумских дрвних сортимената.
4. План реализације шумских дрвних сортимената.
5. План укупне реализације.
6. План осталих производа шумарства.
- 6.1 План ловства
7. План сертификације шума.
8. План радне снаге.
9. План образовања и стручног усавршавања.
- 10.1 План формирања и расподјеле укупног прихода.
- 10.2 План расхода.
11. План инвестиционих улагања.
- 12.1 План пословања Центра за газдовање кршом.
- 12.2 План пословања Истраживачко-развојног и пројектног центра.

1. Сјеменско-расадничка производња и шумско-узгојни радови

ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац сјеменско-расадничку производњу извршава у „Центру за сјеменско-расадничку производњу“ Добој и расаднику медитеранских врста који егзистира у оквиру Центра за газдовање кршом у Требињу.

„Центар за сјеменско-расадничку производњу“ Добој је приступио изради Плана пословања за 2024. годину прилагођеног насталој нарушеној финансијској равнотежи. Планом је усклађена производња садног материјала са потребама шумских газдинстава и са „Мастер планом пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске“, са посебним акцентом на производњу садница букве, племенитих лишћара и јеле. Већина трошкова је планирана у складу са важећим нормативима о утрошцима, како је и дато у смјерницама.

У циљу очувања и унапређења генофонда, као и његовог правилног коришћења, у оквиру области генофонда и сјеменарства, наставиће се започете активности на уређењу регистрованих сјеменских објеката, тј. израде пројеката генетичке мелиорације и уређења сјеменских објеката, те стручна контрола и здравствени преглед истих. Од 2012. године контролне прегледе регистрованих сјеменских објеката врши ИРПЦ Бања Лука и у склопу њих се процјењује урод сјемена, на основу чега се прави план сакупљања, те у складу са њим организује сакупљање сјемена у признатим и регистрованим сјеменским објектима. За већину шумских врста дрвећа карактеристично је то да цвјетају и плоносе у временским интервалима, тј. одликују се периодичитетом уroda. Такође, урод сјемена варира од године до године, почев од године када га нема, преко година са малим и просјечним уродом па до године са обилним или пуним уродом. Ово захтјева константно опажање обилности цвјетања, те предвиђање обилности уroda. Правилна процјена уroda сјемена у текућој години је од суштинске важности за планирање његовог сакупљања и благовременог обезбјеђивања потребних средстава, опреме и радне снаге. Од података процјене цвјетања и предвиђања уroda зависи да ли је оправдано организовање сакупљања сјемена у једном објекту, шта је потребно и у којем обиму за његову реализацију. Обука берача је завршена, с тим да је врло тешко наћи довољан број кандидата спремних за овај опис послова. Број радника у ЦСРП Добој који су обучени за бераче је недовољан, па је неопходно повремено ангажовање сезонске радне снаге која врши сакупљање са земље.

Узимајући у обзир да постоји потреба за већим количинама квалитетног садног материјала лишћарских врста дрвећа, активности на регистрацији нових сјеменских објеката треба усмјерити на издвајање сјеменских објеката лишћара, у првом реду племенитих, као и шумских воћкарица (најчешће у виду групе или појединачних стабала). У 2024. години планирана је сјетва сјемена у количини од 3.503,60 kg од чега је 3.426,25 kg сјемена лишћара. У односу на прошлу годину ове

године се предвиђа обилнији урод храста, те је исти планиран да се посије у количини од 625 kg храста лужњака и 2.625 kg храста китњака. Све ово је у складу са Мастер планом пошумљавања којим се предвиђа повећање учешћа лишћарских садница у пошумљавању, а сјетва сјемена је први корак ка том циљу.

Приоритет пословања у 2024. години је, поред повећања учешћа лишћарског садног материјала, и повећање производње контејнерских садница, за шта су се стекли услови кроз комплетирање система аутоматске линије за контејнерску производњу. Поред тога, потребно је интензивирати коришћење осталих шумских производа, кроз подизање нових засада љековитог биља, активности на прикупљању самониклог биља, њиховом ускладиштењу, доради и паковању, а посебно образовању кадрова.

План производње садног материјала у 2024. години је 5.650.353 комада садница. Слиједи структура производње садног материјала за 2024. годину:

Ред. бр.	ВРСТА САДНОГ МАТЕРИЈАЛА	КОЛИЧИНА	УЧЕШЋЕ
1.	ЧЕТИНАРИ	4.976.500	88.07%
2.	ЛИШЋАРИ	406.300	7.19%
3.	ВОЋКАРИЦЕ	30.800	0.55%
УКУПНО ШУМСКИ САДНИ МАТЕРИЈАЛ		5.413.600	95.81%
4.	СЈЕМЕНИШТЕ	81.753	1.45%
5.	ОЖИЛИШТЕ	60.000	1.07%
6.	ПИКИРИШТЕ	25.000	0,44%
7.	РАСТИЛИШТЕ	70.000	1,24%
УКУПНО ХОРТИКУЛТУРНИ САДНИ МАТЕРИЈАЛ		236.753	4.19%
СВЕУКУПНО САДНИ МАТЕРИЈАЛ		5.650.353	100%

Производња шумског садног материјала са обложеним корјеновим системом је планирана у количини од 1.537.000 комада што је 27,2% укупне производње, од чега се на контејнерску производњу односи 17.000 комада лишћара и 910.000 четинара, док се 610.000 комада четинара планира произвести нисула системом. Детаљан преглед производње садног материјала према типу и врсти садног материјала дат је у следећој табели.

Ред. бр.	Врста садног материјала	класично		контејнер		нисула		Укупно	
1.	Четинари	3.456.500	61.17%	910.000	16.11%	610.000	10.80%	4.976.500	88.07%
2.	Лишћари	389.300	6.89%	17.000	0,30%			406.300	7.19%
3.	Воћкарице	30.800	0.55%					30.800	0.55%
Σ шумски садни материјал		3.876.600	68.61%	927.000	16.41%	610.000	10.80%	5.413.600	95.81%
Хортикулт. садни материјал		236.753	4.19%					236.753	4.19%
Свеукупно садни материјал		4.113.353	72.80%	927.000	16.41%	610.000	10.80%	5.650.353	100%

План производње је урађен на основу потреба за садним материјалом, количине сјемена којом ЦСРП Добој и ЦГК Требиње тренутно располажу, као и расположиве радне снаге. План производње за 2024. годину је мањи у односу на план за 2023. годину за 1.268.973 комада, што је посљедица тога да је неоправдано производити већу количину садног материјала када наши примарни корисници не преузимају ни 50 % производње, као и чињеница да је дошло до застоја у пласману на тржиште Федерације БИХ. Из претходно приложених табела се види да планирана производња садног материјала са обложеним корјеновим системом износи 27,20% укупног садног материјала, што је позитивно, јер је већа вјероватноћа примања саднице на терену и на терен може да иде садница дупло мање старости у односу на саднице голог коријеновог система.

Реализација садног материјала у току 2024. године планирана је у количини од 2.301.750 комада. У прољећној дистрибуцији 2024. године планирана је реализација 463.230 комада садница или 20%, док је за јесењу дистрибуцију преостаје планираних 1.838.520 комада садница или 80%. Већи план јесење у односу на прољетну дистрибуцију садног материјала је проистекао из искуства да је успјех јесењег пошумљавања далеко већи у односу на прољетно.

За испуњавање циљева предвиђених кроз стратешке планске документе „Стратегију развоја шумарства Републике Српске“ (израда овог документа је у току) и „Мастер план пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске“, неопходно је веће издвајање средстава посебних намјена за унапређење шума (проширене репродукције), чиме би се у великој мјери олакшао првенствено рад „Центру за сјеменско-расадничку производњу“ Добој.

Потреба организационих дијелова ЈПШ Шуме РС за садним материјалом је 1.645.603 саднице, што је 71,50 % планиране реализације ЦСРП Добој и ЦГК Требиње. То значи да се преосталих 656.150 садница планира реализовати преко екстерних корисника (шумарства у Федерацији, привредни субјекти, рудници, путеви, физичка лица и др.). Важно је истаћи да је неопходна комплексна сарадња на релацији ИРПЦ (планирање пошумљавања кроз ШПО)—ЦСРП (производња квалитетног садног материјала у количинама које се могу пласирати у оквиру Предузећа и на екстерном тржишту) – шумска газдинства (која ће квалитетно извршити пошумљавање), а све у складу са "Мастер планом пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске".

Планирани шумско-узгојни радови у оквиру просте репродукције законска су обавеза и морају се у цијелости извршити.

Шумско-узгојни радови планирани у оквиру проширене репродукције шума извршаваће се у складу са обимом обезбјеђених финансијских средстава из накнаде за унапређење општекорисних функција шума (обезбјеђених по основу члана 91. Закона о шумама) и осталих извора финансирања (донације, остварена добит у пословању шумских газдинстава, неутрошена средства просте репродукције). Шумска газдинства, која су у претходном периоду извршила голе сјече на одређеним површинама у високим деградираним и изданачким шумама ће извршити пошумљавање тих површина одговарајућом врстом садница, а потом одржавати и његовати те културе без обзира у ком степену су обезбиједила финансијска средства из накнаде за унапређење општекорисних функција шума. То се исто односи и на површине голети.

Сва шумска газдинства ће вршити комисијски колаудацију (технички пријем) извршених радова на пошумљавању (садњом садница, односно сјетвом сјемена) након двије и пет година од извршених радова. На основу записника о колаудацији радова установиће се да ли је потребно вршити попуњавање тих површина.

Са становишта биодиверзитета потребно је водити рачуна о очувању мјешовитости врста, а у оним шумским комплексима гдје је она нарушена потребно је вјештачком обновом тежити да се она поново успостави. Ту се првенствено мисли на чисте четинарске састојине у које треба пошумљавањем уносити лишћаре (идеалан однос заступљености врста би требао бити 70:30 у корист четинара), како би се сачувала производна способност земљишта. Уношење лишћарских врста у чисте састојине четинара је пожељно ради смањења киселости земљишта у овим састојинама, а апострофирано је "Мастер планом пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске".

Из следеће табеле може се видјети да је планирано повећање шумско-узгојних радова за 26 % (посматрано вриједносно) у односу на извршење у 2023. години. План радова у оквиру просте репродукције шума у 2024. у односу на остварење у 2023. години је већи за 6 %, док су радови проширене репродукције већи за 108 % (посматрано вриједносно).

У односу на извршење у 2023. години највеће повећање у смислу планираних радова у 2024. години се односи на: прореди култура и прашење и окопавање. И остали радови су планирани у већим количинама у односу на остварење у 2023. години.

Р.Б.	Фаза рада	Јед. мјере	Планирано 2023.			Остварено 2023.			Планирано 2024.			Остварење 2023/план 2023 (индекс)			план 2024 / остварење 2023 (индекс)		
			Проста р. шума	Проширена р. шума	Укупно	Проста р.шума	Проширена р. шума	Укупно	Проста р. шума	Проширена р. шума	Укупно	Проста р. шума	Проширена р. шума	Укупно	Проста р. шума	Проширена р. шума	Укупно
1	Природна обнова састојина	ha	2 326		2 326	3 024		3 024	5 679		5 679	130		130	188		188
2	Припрема земљишта за природно подмлађивање	ha	2 102		2 102	2 438		2 438	2 394		2 394	116		116	98		98
3	Пошумљавање	ha	113	508	621	120	273	394	133	511	644	107	54	63	111	187	164
4	Попуњавање култура	ha	47	42	88	56	20	75	35	53	88	119	47	85	63	267	177
5	Прашење и окопавање	ha	87	263	350	89	59	149	88	267	355	103	23	43	99	449	239
6	Чишћење од корова	ha	370	295	664	379	96	475	339	332	671	103	33	71	89	345	141
7	Прореди у културама	ha	360	10	370	186	2	188	558	25	583	52	15	51	300	1635	311
8	Њега шумских састојина	ha	14 616		14 616	17 886		17 886	19 189		19 189	122		122	107		107
9	Мелиорација	ha		1 682	1 682		883	883		1 276	1 276		52	52		145	145
10	Планирана количина садница (у хиљадама)	kom	336	1 242	1 579	373	693	1 065	380	1 266	1 646	111	56	67	102	183	154
11	Вриједност радова (у хиљадама)	KM	10 898	5 596	16 494	11 107	2 700	13 807	11 772	5 619	17 391	102	48	84	106	208	126

У табеларном прегледу се види да су планирани радови у 2024. години за сса 0,9 милиона КМ већи у односу на план 2023. године, док су за сса 3,6 милиона КМ већи у односу на извршење у 2023. години. До повећања планиране вриједности радова у 2024. години је дошло због обавезе планирања неизвршених радова у претходном периоду важења шумскопривредних основа.

Недовољни износи средстава надокнаде за унапређење шума претходних година су допринијели да је проценат извршења радова проширене репродукције, у односу на десетогодишње планове (шумскопривредне основе) у већини организационих дијелова Предузећа мали, тј. евидентан је заостатак у извршењу истих. Изостанак ових средстава увелико ће отежати испуњавање циљева предвиђених "Мастер планом пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске".

2. Заштита шума и шумског земљишта

Значај чувања и заштите шума и шумског земљишта није потребно посебно истицати. Поред привредног и економског значаја, далеко је већи значај који шуме пружају кроз своје општекорисне функције, а које се огледају у утицају шума на остваривање повољног режима вода, спречавање ерозије земљишта, повећање квалитета питке воде, производњу кисеоника, стварање повољних услова за туризам, рекреацију и друге користи.

Због тога послови на заштити шума од бесправних сјеча и бесправног заузимања шума и шумског земљишта, од пожара, биљних болести, штетних инсеката и од штетног дјеловања дивљачи и стоке, заслужују посебну пажњу и траже сталну мобилност и одговорност у њиховом извршавању.

Према плану за 2024. годину, за заштиту шума у Јавном предузећу шумарства "Шуме Републике Српске" планирано је 14.697.567 КМ. По структури тај износ чине следећи трошкови :

Чување шума (чуварска служба)	12 785 668 КМ
Заштита дивљачи и ловних објеката	814 963 КМ
Заштита шума од инсеката	285 646 КМ
Заштита шума од биљних болести	47 161 КМ
Заштита шума и објеката од пожара	616 481 КМ
Заштита шума од елементарних непогода	40 737 КМ
Остали видови заштите	106 911 КМ
Укупно	14 697 567 КМ

Послови, мјере, задаци и активности на заштити шума за 2024. годину планирани су у складу са стварним стањем на терену и Програмом мјера и активности на заштити шума у ЈПШ-а "Шуме Републике Српске" и Акционим планом за сузбијање нелегалних активности, и обухватају:

1. Заштиту шума од човјека (од бесправних сјеча и бесправног промета шумских производа и бесправног заузимања шума и шумског земљишта),

У 2024. години, у циљу подизања нивоа заштите шума од човјека планирано је сљедеће:

- константна едукација лугарског особља, те подизање нивоа свијести свих запослених о потреби заштите шума,
- преко државних органа издејствовати ажурнији рад судских институција, јер је нерјешавање пријава за шумску штету један од главних разлога појаве бесправних сјеча,
- у газдинствима која имају изражене проблеме по питању бесправних сјеча потребно је размотрити могућност постављања видео надзора на угроженим локацијама,
- на угроженим локацијама треба постављати рампе које онемогућавају кретање теретним возилима (под условом да не ометају живот становницима на тим подручјима),
- извршити разграничење између државних и приватних шума гдје то до сада није урађено, а тамо гдје су гранични знаци уништени извршити њихово обнављање,
- остварити бољу сарадњу са органима МУП-а и истражним органима, како бисмо смањили нелегалне активности,

-појачаном контролом шумских дрвних сортимената на шумским складиштима уз примјену мобилних уређаја (нови информациони систем) могућност злоупотреба плочица ће се вишеструко смањити.

Услови за ефикаснију заштиту шума су створени измјенама и допунама Закона о прекршајима Републике Српске (Сл. гласник РС 29/10 од 09.04.2010. године), којима је враћен легитимитет чуварској служби Предузећа да подноси прекршајне пријаве за неправну сјечу и крађу.

2. Заштиту шума од штетног дјеловања инсеката (поткорњака и др.), гљива и биљних болести.

У сегменту заштите шума од инсеката и биљних болести планирање на дужи период је врло тешко, јер појава ових штетних фактора зависи од низа непредвидивих околности. И поред тога неопходно је пословање у шумарству проводити тако да ризик од појаве биљних болести и штетних инсеката у градацији буде што мањи. У том смислу Предузеће ће се стриктно придржавати Правилника о шумском реду и других нормативних аката који регулишу ову област.

Мониторинг популације губара (*Lymantria dispar*) на огледним плохама и шире је стална обавеза због каламитета овог инсекта који се јављао у два наврата у задњих 10 година у великом интензитету. У случају његовог уочавања потребно је обавјештавање Сектора за производњу Предузећа, који ће бити у сталној комуникацији са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде РС и заједнички ће доносити одлуке о потреби предузимања одговарајућих мјера. Директори организационих дијелова су одговорна лица за провођење активности на механичком уништавању јајних легала губара. У случају да се механичким путем не може дјеловати потребно је, као и у претходним годинама, примјенити авиотретирање нападнутог подручја.

Генерално гледано у последњим извјештајним годинама је повећано учешће целулозног дрвета четинара, што је директна посљедица великог броја осушених стабала четинара проузрокованих лошим здравственим стањем састојина. Контролисање бројности поткорњака и његово свођење у фазу латенције се намеће као један од приоритетнијих задатака Предузећа и у овој планској години у свим газдинствима. Само брзе (у кратком временском року) санације спрјечавају појаве градације поткорњака и обезбјеђују максимално искоришћење дрвне масе у виду боље квалитетне и сортиментне структуре. Да би се то остварило потребно је у свим организационим дијеловима Предузећа у наредном планском периоду досљедно поштивати прописане мјере заштите шума, што се посебно односи на:

-Потпуну сјечу, израду и реализацију случајних ужитака, како у високим шумама тако исто и у шумским културама;

-Поред фенотипски нападнутих стабала у језгру потребно је извршити и сјечу следећег прстена 5-10 метара условно здравих стабала, јер је из искуства познато да су се у њима већ настанили поткорњаци.

-Успостављање шумског реда у току сјече и израде шумских дрвних сортимената, у складу са одредбама Правилника о шумском реду;

-Правовремено постављање клопки са феромонским препаратима за сипце четинара, са савјесним и одговорним њиховим одржавањем, редовним праћењем и евидентирањем броја уловљених инсеката, те постављањем ловних и контролних стабала, уз обавезу редовног обавјештавања надлежне службе у Дирекцији Јавног предузећа.

Такође је потребно појачати надзор у приватним шумама које су захваћене овом непогодом и инсистирати код власника да врше санитарне сјече како би се спријечило ширење негативног утицаја са ових површина на државне шуме.

Крајем 2023. године регистрована је интензивнија појава сушења четинарских састојина смрче у ШГ „Маглић“ Фоча у ПЈ „Мештревац“ одјељења 62, 63, 64, 65, 66, 67 и 68 на локалитету Коњско поље. Овај локалитет се налази у граничном појасу са Црном Гором у којој се газдовање шумама одвија путем концесија. Узрок овога сушења састојина смрче је највјероватније посљедица неадекватног успостављања шумског реда и прекомјерних сјеча у сусједној држави. Због превенције веће градације потребно је да шумско газдинство приоритетно изврши дознаку, да се што брже израде извођачки пројекти, те да се за исте објекте распишу јавне набавке или да се ураде са властитим средствима које ШГ Маглић посједује. Исте локације треба да се покрију са што

већим бројем феромонских клопки. Од брзине санације нападнутих површина у највећој мјери зависи спречавање даљег ширења поткорњака у сусједне састојине.

Потребно је поменути и сушење састојина храста китњака, које је најизраженије на подручју Добоја, Рогатице и Фоче, а узроковано је девитализацијом храстових састојина која је првенствено узрокована климатским и антропогеним утицајима. Човјек овоме доприноси често и несвјесно кроз систем газдовања храстовим састојинама, у смислу стаблмично-пребирног газдовања читавим састојинама. Храст, као и све друге хелиофилне врсте, у тим случајевима нема услове за природну обнову те је потребно из коријена промијенити приступ и са овим састојинама газдовати по принципу скупинасто-пребирних сјеча, који подразумеива да се приликом дознаке издвајају и обиљежавају скупине на којима се у зависности од самог састојинског стања проводе неке од оплодних сјеча, а да се између скупина врши стаблмични пребир, тј. да се дознака своди на санитарну.

Овај негативан приступ у дознаци (стаблмично-пребирни), са тенденцијом на дознаци само дебљих стабала, је све видљивији и код састојина букве, смрче и других полусциофилних врста које све више губе пребирну структуру и приближавају се у најбољем случају разnodбној, ако не и једnodбној структури, која је знатно неотпорнија од пребирне којој у овим случајевима тежимо. Класични доказ тога су штете из 2020. године, коју је причинио олујни вјетар у источном дијелу Републике Српске, првенствено у смрчевим састојинама које су изгубиле пребирну структуру склопа.

У претходном периоду све веће штете се евидентирају у јеловим састојинама, а њихов узрочник је патогена гљива *Melampsorelia carpophyllacearum*-„Вјештичија метла“ (јелин рак). Од опасности за јелу овде наводимо и полупаразита јелину имелу (*Viscum album subsp. abietis*) која је редовна у јеловим састојинама. Ова штеточина умањује прираст стабла и до 60 %, умањује им техничку вриједност и физиолошким слабљењем их предиспонира за нападе патогених гљива и поткорњака. За развој имеле један од предуслова је обилније свјетло, због тога је потребно водити рачуна приликом дознаке стабала да се не нарушава склоп у чистим и мјешовитим састојинама јеле, јер јој то као изразито сциофилној врсти никако не прија. Овим питањима се у наредном периоду мора посветити већа пажња, поготово ако знамо да је према катастрофу дрвних маса јела заступљена са 17,2 % укупних залиха дрвне масе Републике Српске.

Уз ове мјере потребно је на дугорочном плану инсистирати на пошумљавању лишћара у чистим четинарским шумама са циљем да се проценат лишћара доведе до 30 % учешћа, јер ће се тиме смањити киселост земљишта, а самим тим ће се добити стабилније и отпорније састојине на све биотске и абиотске утицаје, што се предвиђа и "Мастер планом пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске". Мање пошумљавање лишћара је и даље присутно и апострофира се као проблем у дистрибуцији садница у ЦСРП Добој.

Информације са терена о појави градације било ког инсекта, а нарочито губара, морају бити благовремене, јер је потребно у што краћем року дјеловати на сузбијању механичким и хемијским средствима због његове велике градационе способности.

Интензивирати рад на провођењу мјера утврђених од Оперативног тима за заштиту шума, чији је задатак да врши континуирану координацију на нивоу Предузећа са сличним тимовима формираним у шумским газдинствима.

3. Заштиту шума од пожара, уз обавезно доношење оперативних годишњих планова заштите од пожара и гашења истих, као и израду Плана заштите од пожара

Последњих година, са израженим глобалним загријавањем, уочљиво је да су љета са дугим периодима без падавина и са изузетно високим температурама, што су идеални предуслови за шумске пожаре. Овдје треба истаћи да је најтеже заштитити шуму од пожара. У овом случају су врло битне превентивне мјере, будност чуварских служби, као и едукација становништва. Имајући у виду узроке и штете које проузрокују пожари у току овог планског периода примијениће се адекватне превентивне мјере и активности на спречавању пожара. Према Програму мјера и активности на заштити шума при изради Оперативног плана заштите од пожара и гашења истих, у овом периоду планира се следеће:

-Едукација становништва на провођењу превентивних мјера у циљу спречавања појаве шумских пожара преко локалних медија (радио станице, новине и слично);

-На видна мјеста покрај путева, на ивицама шума истицање табли са натписима забране ложења ватре и заштите шума од пожара;

-У временским периодима критичним за појаву пожара (рано, топло и сушно прољеће, топло и сушно љето) обезбједиће се осматрачка служба чији припадници морају да врше непрекидно осматрање са доминантних кота. Истовремено, у сједишту шумског газдинства у нерадне дане и после радног времена обезбједиће се дежурство ради благовременог пријема обавјештавања о појави пожара и организације брзе интервенције на његовом гашењу;

-Осматрачи ће се опремити одговарајућим средством везе (радио станица, мобилни телефон) те двогледом;

-У свим шумским газдинствима формираће се интервентна противпожарна јединица (са именима и презименима задужених, од најмање тридесет припадника) за гашење пожара хитно по његовом откривању. Иста ће се квалитетно опремити противпожарном опремом и одговарајућим возилом како би била у могућности да ефикасно и у цјелини обавља постављени задатак. Интервентна јединица ће се формирати од радника у сталном радном односу у газдинству, а у случајевима када шумска газдинства не располажу довољним бројем радника у сталном радном односу, иста ће се попунити пријемом радника по уговору о дјелу на те послове. Сви припадници те јединице морају претходно завршити обуку у гашењу пожара;

-На посебно угроженим мјестима (излетишта, објекти) обезбједиће се постављање буради са водом или пијеском;

-У сарадњи са противпожарним инспекторима МУП-а (у станицама јавне безбједности) спријечиће се спаљивање на отвореном простору отпада на постројењима за примарну прераду дрвета (приватне пилане);

-У сарадњи са припадницима станица јавне безбједности додатно ће се ангажовати на откривању изазивача шумских пожара и подношењу пријава против истих надлежним органима правосуђа и МУП-а.

-Инсистирати на томе да се подносе пријаве за паљење ватре на приватним парцелама без надзора ватрогасних служби.

На нивоу Предузећа планирана су финансијска средства за подмирење трошкова просвједивања (едукације) становништва о провођењу превентивних мјера на спречавању појава шумских пожара. То просвједивање ће се реализовати у сарадњи са радио и ТВ станицама и то у раним прољећним и најтоплијим љетним данима када је опасност од појаве пожара најизраженија.

4. Заштиту шума од штетног дјеловања стоке и дивљачи.

За заштиту шума од штетног дјеловања стоке и дивљачи организациони дијелови су дужни предузети све прописане мјере.

5. Активности на минираним површинама

На територији којом газдују „Шуме РС“ површина од 51.899 ha је минирана површина, што је на нивоу прошлогодишње. Од ове површине 42.660 ha је под шумом, док остатак чине површине подесне и неподесне за пошумљавање. Уколико Предузеће успије обезбједити донаторска средства у 2024. години, неопходно је почети са активностима деминирања. Ту би се требала размотрити и могућност финансирања ове врсте радова из средстава надокнаде за унапређење шума, јер би се деминирањем ових површина аутоматски повећала површина шума за газдовање, а самим тим би се повећали и приходи Предузећа. С друге стране, Предузеће на овим површинама није у могућности да проводи ни мјере његе и заштите ових састојина што му је првенствена обавеза. Поређења ради све миниране шуме се простиру на површини која је величине два просјечна шумскопривредна подручја.

3. Планирани обим сјече и производње шумских дрвних сортимената

Висина планираног обима сјече и производње шумских дрвних сортимената одређена је Смјерницама за израду Производно-финансијског плана ЈПШ "Шуме Републике Српске" за плански

период до висине просјечног годишњег етата по важећим шумскопривредним основама (појединачно за сваку категорију шума).

У току реализације плана шумска газдинства не смију вршити прекорачење планираног годишњег обима сјечиве дрвне масе, нити одступати од планираних одјељења за које су урађени извођачки пројекти и у којима је предвиђена реализација планираног обима сјече. Само у изузетним случајевима и ако за то постоје оправдани разлози за таква одступања, шумска газдинства су дужна правовремено поднијети захтјев Управи Предузећа уз детаљно образложење.

Подлогу за израду Плана сјече и производње шумских дрвних сортимената чине: шумско-привредне основе, извођачки пројекти за планиране шумске одјеле који су израђени на основу усвојене методике за израду пројеката, користећи Јединствене норме радова у шумарству и калкулације цијена коштања радног дана, средстава рада и остала потребна документација.

У току извођења радова на реализацији планираног обима сјече и производње шумских дрвних сортимената, сва шумска газдинства ће у потпуности проводити Мјере на унапређењу квалитета и евиденција производње, које садрже следеће:

1. Након израде и доношења шумско-привредне основе, газдинства ће донијети годишње планове сјеча по одјелима (сјекоред) за наредни уређајни период.

2. У Производно-финансијском плану пословања годишњи и трогодишњи план сјече урадити по привредним јединицама, шумским управама, радним јединицама и одјелима.

3. Дознака стабала и израда извођачких пројеката за одјеле у којима ће се радови изводити у наредној години, извршиће се у потпуности у текућој години до израде Производно-финансијског плана пословања за следећу годину. Извођачки пројекти израђиваће се по усвојеној Методици за израду тих пројеката у Предузећу у програму јединственог интегралног информационог систем.

4. У извођачким пројектима обавезно ће се планирати метод израде шумских дрвних сортимената.

5. Обавезно је обројчавање шумских дрвних сортимената без обзира на врсту сјече (редовна сјеча, ванредна сјеча) у шуми крај пања, осим у случајевима планираног и пројектованог кориштења шумског дрвног отпада када се жигосање и обројчавање врши након завршене израде дрвета и дрвних сортимената прије утовара у превозно средство на шумском камионском путу. Шумски дрвни сортименти када се израде, приме и искласирају, обројчавају се у складу са Упутством о обројчавању шумских дрвних сортимената плочицама.

6. Обавезно ангажовање стручних радника на пословима размјерања, кројења и класирања шумских дрвних сортимената од стране шумских газдинстава у току извођења радова на искориштавању шума.

7. У циљу остваривања реално могуће квалитетне структуре шумских дрвних сортимената и њихове просјечне продајне цијене, обавезно ће се вршити класирање у шуми код пања и евидентирање квалитетне структуре сортимената у премјерне књиге приликом пријема учинка од сјекача, као и у мобилне уређаје. Приликом пријема учинака у сјечи и изради потребно је уносити број дознаке стабла, тј. везивати га за израђене сортименте из тог стабла.

8. Обавезна је примјена свих правилника који регулишу ову област, као и одредби шумско-привредних основа и извођачких пројеката. Водити евиденције свих радова у производњи шумских дрвних сортимената по фазама рада у обрасце предвиђене правилницима и обрасце урађене од стране Дирекције Јавног предузећа, евиденције које су саставни дио шумско-привредне основе, а по упутствима приложеним уз те обрасце, као и у мобилне уређаје.

9. Лице које класира шумске дрвне сортименте и које врши пријем учинка од сјекача, мора бити шумарске струке и не може у истом одјелу вршити реализацију (отпрему) шумских дрвних сортимената. У организационим дијеловима који располажу са довољним бројем инжењера потребно је размотрити могућност да примање сјече врше инжењери, јер од те фазе рада уз примјену новог информационог система ће у највећој мјери зависити пословање, а тај посао ће се морати и стимулативно одвојити од осталих.

10. Редовне и ванредне пописе шумских дрвних сортимената у оквиру шумскопривредног подручја, шумска газдинства ће вршити уз организацију и надзор Централне пописне комисије коју ће именовати директор Предузећа. Елаборат (извјештај) о извршеном попису Централна комисија доставља на разматрање, Одбору за ревизију и Надзорном одбору Предузећа.

11. Стручна лица која врше дознаку стабала за сјечу дужна су са становишта обезбјеђивања континуитета продукције дрвне масе строго водити рачуна да буду заступљени сви стручни параметри приликом одабира стабала за сјечу, а у складу са одређеним техничким циљем датим по ШПО. У току сјече и израде, сва дозначена стабла ће се посјећи и изградити.

12. Задужена лица за реализацију извођачког пројекта морају строго водити рачуна о: провођењу закљученог уговора са извођачем радова, о времену почетка и завршетка радова у одјељењу, динамици сјече и привлачења, употреби тракторских влака, успостављању шумског реда, коришћењу ХТЗ опреме и др. За свако непоштивање уговора лице задужено за реализацију извођачког пројекта мора писменим путем упозорити извођача радова и дати му одређени временски рок за превазилажење настале ситуације. У случају да се недостаци не отклоне обавијестити одговорно лице да се уговор прекине и извођач радова стави на листу непожељних извођача, те о насталом проблему одмах обавијестити Управу Предузећа. По завршеном извођењу радова врши се технички пријем. Технички пријем радова на искориштавању шума врши се одвојено од техничких пријема шумско-узгојних и радова на заштити шума. Комисију за технички пријем радова чине лица одговарајуће стручне спреме са најмање 3 године радног искуства на одговарајућим пословима. Код пријема радова на искориштавању шума комисија утврђује и записнички констатује да ли су начињене штете на земљишту, подмлатку и стаблима која остају у састојини. На основу података из записника о техничком пријему радова, лица са посебним овлаштењима код уговорног органа оцјењују да ли постоји основаност за обрачун накнада за начињене штете, и оцјењују рад стручних лица задужених за надзор и контролу над извођењем тих радова.

Динамички план активности за спровођење мјера у циљу редефинисања организационо – економске позиције „Шума Републике Српске“ обухвата скуп мјера које ће унаприједити производњу, и то:

- Правовремено извршавање планираног физичког обима производње.
- Строго вођење рачуна о кројењу и класирању дрвних сортимената.
- Ефикасно коришћење властите механизације.
- Примјена интегралног информационог система у свим фазама рада.
- Унапређење и развој система газдовања шумама и пројеката за извођење радова.
- Доношење стратегије и акционог плана за сузбијање нелегалних радњи у шумарству.
- Учешће у изради техничко-технолошке типизације терена, оптималних норматива и сортиментних таблица.
- Редовно ажурирање улазних параметара калкулација у циљу усклађивања цијена извођења радова у шумарству са тржишним цијенама.
- Повећање површине шума.

Провођењем утврђених активности у циљу реализације Мјера биће створени повољни услови за развој сектора шумарства. Планирани обим сјече и производње шумских дрвних сортимената за 2024. годину је 2.017.937 m³ и већи је за 12 % у односу на остварену сјечу у 2023. години. Преглед планиране сјече у 2024. години по организационим дијеловима и за Предузеће укупно, са освртом на остварену у 2023. годину, дат је у табели на страни 38 и 39.

Производно-финансијски план за 2024. годину

Шумско газдинство	Врста дрвета	Остварење 2023.	Планирано у 2024.								Индекс план/ остварење	
			Групци			ТТ стубови	Рудно дрво	Остала обловина	Целулозно дрво	Огревно дрво		Укупно
			Ф	Л	за резање							
m3											%	
"Бања Лука"	четинари	10 363	150	0	14 336	296	1 753	0	3 200	0	19 735	190
	лишћари	70 327	481	514	14 748	0	0	0	14 684	37 840	68 267	97
	укупно	80 690	631	514	29 084	296	1 753	0	17 884	37 840	88 002	109
"Оштрел"	четинари	44 451	304	0	42 858	725	2 869	72	9 968	0	56 796	128
	лишћари	28 870	354	341	7 401	0	0	0	6 573	10 470	25 139	87
	укупно	73 321	658	341	50 258	725	2 869	72	16 542	10 470	81 935	112
"Панос"	четинари	10 532	191	0	14 057	562	1 665	0	2 336	0	18 811	179
	лишћари	2 412	81	155	3 154	0	0	0	2 348	4 556	10 294	427
	укупно	12 944	272	155	17 211	562	1 665	0	4 684	4 556	29 105	225
"Бирач"	четинари	12 645	39	0	5 531	0	1 007	0	4 322	0	10 899	86
	лишћари	40 956	413	525	17 596	0	0	0	12 723	32 258	63 515	155
	укупно	53 601	452	525	23 127	0	1 007	0	17 045	32 258	74 414	139
"Градишка"	четинари	5 329	47	0	4 234	71	436	0	1 273	0	6 061	114
	лишћари	137 317	1 759	2 437	41 777	0	0	0	2	89 570	135 545	99
	укупно	142 646	1 806	2 437	46 011	71	436	0	1 275	89 570	141 606	99
"Добој"	четинари	4 302	39	17	6 504	497	2 459	76	3 478	0	13 070	304
	лишћари	29 200	897	611	13 531	0	117	0	8 536	27 716	51 408	176
	укупно	33 502	936	628	20 035	497	2 576	76	12 014	27 716	64 478	192
"Зеленгора"	четинари	10 896	88	0	9 363	138	590	0	2 813	0	12 993	119
	лишћари	31 446	288	653	10 902	0	0	85	5 841	15 925	33 694	107
	укупно	42 343	376	653	20 265	138	590	85	8 654	15 925	46 687	110
"Чемерница"	четинари	31 697	403	0	24 195	922	2 359	0	3 577	0	31 456	99
	лишћари	17 384	417	422	7 472	0	0	2	4 216	7 474	20 003	115
	укупно	49 081	820	422	31 666	922	2 359	2	7 794	7 474	51 458	105
"Врбања"	четинари	6 335	39	0	11 741	243	1 176	0	3 106	0	16 304	257
	лишћари	56 996	276	759	28 654	0	0	0	0	48 521	78 210	137
	укупно	63 331	315	759	40 396	243	1 176	0	3 106	48 521	94 514	149
"Мајевица"	четинари	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	лишћари	15 347	15	553	4 729	0	0	0	0	11 075	16 372	107
	укупно	15 373	15	553	4 729	0	0	0	0	11 075	16 372	107
"Лисина"	четинари	21 564	201	0	19 619	478	1 721	0	5 416	0	27 435	127
	лишћари	36 982	0	95	12 634	0	0	0	0	22 960	35 689	97
	укупно	58 546	201	95	32 253	478	1 721	0	5 416	22 960	63 124	108
"Ботин"	четинари	6 675	1	0	6 169	31	909	0	1 811	0	8 921	134
	лишћари	27 114	65	62	6 149	0	0	0	5 346	22 755	34 377	127
	укупно	33 789	66	62	12 318	31	909	0	7 157	22 755	43 298	128
"Јахорина"	четинари	54 673	618	0	51 870	899	3 594	4	9 282	0	66 267	121
	лишћари	24 681	204	196	6 326	0	0	0	5 481	11 072	23 279	94
	укупно	79 354	822	196	58 196	899	3 594	4	14 763	11 072	89 546	113
"Приједор"	четинари	6 349	11	0	3 499	149	675	25	2 157	0	6 516	103
	лишћари	132 639	1 302	1 494	37 426	0	279	0	0	96 006	136 508	103
	укупно	138 988	1 313	1 494	40 926	149	954	25	2 157	96 006	143 024	103
"Рибник"	четинари	57 140	563	0	42 554	1 223	4 889	0	8 369	0	57 598	101
	лишћари	63 443	803	914	23 821	0	0	0	0	48 204	73 742	116
	укупно	120 583	1 366	914	66 375	1 223	4 889	0	8 369	48 204	131 340	109

Шумско газдинство	Врста дрвета	Остварење 2023.	Планирано у 2024.								Индекс план/ остварење	
			Групи			ТТ стубови	Рудно дрво	Остала обловина	Целулозно дрво	Огревно дрво		Укупно
			Ф	Л	за резање							
т3											%	
"Сјемећ"	четинари	48 952	504	10	37 280	1 215	3 678	0	5 914	0	48 601	99
	лишћари	12 364	167	132	3 335	0	0	0	1 982	6 232	11 848	96
	укупно	61 317	671	142	40 615	1 215	3 678	0	7 896	6 232	60 449	99
"Романија"	четинари	132 156	570	8	79 902	1 888	7 404	0	25 890	0	115 662	88
	лишћари	10 003	62	60	2 772	0	0	0	3 860	10 584	17 338	173
	укупно	142 159	632	68	82 674	1 888	7 404	0	29 750	10 584	133 000	94
"Дрина"	четинари	2 129	4	0	1 796	46	178	0	320	0	2 344	110
	лишћари	38 456	511	532	18 007	0	0	0	10 875	25 535	55 460	144
	укупно	40 585	515	532	19 803	46	178	0	11 195	25 535	57 804	142
"Маглић"	четинари	61 496	535	0	49 445	1 912	6 085	0	11 779	0	69 756	113
	лишћари	14 915	282	299	6 557	0	0	0	4 407	11 443	22 988	154
	укупно	76 411	817	299	56 002	1 912	6 085	0	16 186	11 443	92 744	121
"Борја"	четинари	25 778	43	4	20 820	751	3 866	0	5 654	0	31 138	121
	лишћари	77 088	453	745	26 626	0	0	0	0	51 929	79 753	103
	укупно	102 866	496	749	47 446	751	3 866	0	5 654	51 929	110 891	108
"Височник"	четинари	108 766	552	0	76 305	1 868	5 932	0	21 106	0	105 763	97
	лишћари	12 590	0	489	5 096	0	0	0	0	7 206	12 791	102
	укупно	121 355	552	489	81 401	1 868	5 932	0	21 106	7 206	118 554	98
"Вучевица"	четинари	37 966	200	214	32 043	600	2 717	0	5 499	0	41 273	109
	лишћари	16 312	50	324	6 093	0	0	0	0	7 260	13 727	84
	укупно	54 277	250	538	38 136	600	2 717	0	5 499	7 260	55 000	101
"Горица"	четинари	74 613	97	1	53 864	1 149	7 346	0	13 755	0	76 212	102
	лишћари	26 805	114	136	5 985	0	0	0	0	27 565	33 801	126
	укупно	101 418	211	137	59 848	1 149	7 346	0	13 755	27 565	110 012	108
ЦГК	четинари	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	лишћари	1 645	0	0	661	0	0	0	867	2 051	3 580	218
	укупно	1 645	0	0	661	0	0	0	867	2 051	3 580	218
"Трескавица"	четинари	8 931	31	0	5 865	60	328	0	1 034	0	7 318	82
	лишћари	7 381	55	123	2 807	0	0	0	0	6 217	9 202	125
	укупно	16 313	86	123	8 672	60	328	0	1 034	6 217	16 520	101
"Клековача-Потоци"	четинари	37 422	481	0	29 416	539	2 525	30	4 963	0	37 955	101
	лишћари	7 490	234	233	2 677	0	0	0	0	5 346	8 490	113
	укупно	44 912	715	233	32 093	539	2 525	30	4 963	5 346	46 445	103
"Милићи"	четинари	11 316	12	0	8 185	715	2 203	0	3 272	0	14 387	127
	лишћари	20 470	186	189	6 308	0	0	0	4 804	9 755	21 242	104
	укупно	31 786	198	189	14 493	715	2 203	0	8 076	9 755	35 629	112
„Рудо“	четинари	4 784	26	9	5 510	94	465	0	995	0	7 099	148
	лишћари	6 297	164	222	4 227	0	0	0	2 132	4 562	11 307	180
	укупно	11 081	190	231	9 737	94	465	0	3 127	4 562	18 406	166
Укупно	четинари	837 288	5 749	263	656 960	17 071	68 829	207	161 291	0	910 369	109
	лишћари	966 928	9 633	13 216	327 472	0	396	87	94 677	662 087	1 107 568	115
	укупно	1 804 217	15 382	13 479	984 432	17 071	69 225	293	255 968	662 087	2 017 937	112

4. План реализације шумских дрвних сортимената

План реализације шумских дрвних сортимената је производ укупних планираних количина по сортиментима и цијена из важећег Цјеновника шумских дрвних сортимената.

Приликом реализације произведених количина шумских дрвних сортимената, мора се имати на уму следеће:

-почети са примјеном интегралног информационог система у фази отпреме (као и у свим осталим фазама рада).

-обавезна је примјена једнообразног купопродајног уговора и услова у њему,

-уговарање се врши на основу Критерија бодовања усвојених од стране Ресорног министарства,

- Акционим планом Владе Републике Српске предвиђена је продаја вриједнијих дрвних сортимената (трупаца) путем лицитације у количини до 25 % укупно реализоване количине трупаца,

-забрањена је продаја трупаца у дубећем стању изузев продаје ограничених количина за изградњу и поправку породичних кућа и помоћних објеката на селу и у случајевима гдје се продаја врши лицитацијом у изданачком шумама,

-рад са непословним купцима и извођачима који не извршавају уредно радове, не извршавају уговором предвиђене обавезе, баве се нелегалним активностима у шумарству, је забрањен,

-пласману мање вриједних сортимената (рудно, целулозно и огревно дрво) мора се посветити посебна пажња по питању њихове процентуалне заступљености у укупној реализацији ШДС. Потребно је да њихов проценат буде усклађен са планом и са процентом који је предвиђен шумскопривредним основама,

-квалитет и солвентност купца је основ при одабиру пословног партнера.

Из табеле на страни 40 може се видјети да је у 2024. години планиран већи обим реализације шумских дрвних сортимената количински за 14 индексних поена у односу на извршење у 2023. години. Планирано сортиментно учешће трупаца четинара веће је за 1,50 % од оствареног учешћа у 2023. години, а учешће ТТ стубова четинара веће за 1,57% тако да је планом за 2024. годину предвиђено учешће трупаца четинара и ТТ стубова четинара 75 % и веће је од оствареног у 2023. години за 3,07 % што се сматра позитивним, јер је учешће истих повећано на рачун ниже вриједних сортимената. У извршењу је потребно тежити да учешће трупаца четинара буде још веће, а томе у прилог иде и тренутна изузетна тражња за овим сортиментима. Планирано сортиментно учешће трупаца букве је мање за 1,92% у односу на остварено учешће у 2023. години, док је код трупаца хрasta мање за 0,63%. Просјечна планирана цијена лишћара је мања од остварене у 2023. години за 6,40 КМ/м³, док је код четинара мања за 0,29 КМ/м³. Планирана цијена свих ШДС који ће се реализовати са камионског пута је 118,23 КМ/м³ и мања је за 3,95 КМ по јединици производа од остварења у 2023. години. Ово смањење планираних просјечних цијена у односу на остварене у 2023. години није забрињавајуће, с обзиром да последњих година константно остварујемо веће просјечне цијене од планираних, јер се планирање врши по просјечном дебљинском степену. Поред тога потребно је да сортиментно и квалитетно учешће вишевриједних ШДС буде у остварењу веће него што је планирано. У прилог ове констатације иде и податак да је потражња за нашим производима присутна, те је самим тим и могућност бољег класирања и сортиментног и квалитетног олакшана.

У складу са динамичким планом предвиђене су следеће мјере:

-Продаја шумских дрвних сортимената вршиће се искључиво уз обезбјеђивање гаранција наплате или авансом уплатом.

-Редовно усклађивање цијена шумских дрвних сортимената са цијенама у окружењу и условима тржишта.

-Учешће у активностима за утврђивање степена финализације предузећа за прераду дрвета.

-Учешће у радној групи за израду правилника који ће уредити односе између шумарства и прераде дрвета.

Производно-финансијски план за 2024. годину

Сортимент			Остварено 2023. године					План за 2024.г.					Индекс		
			Количина	Цијена	Вриједност	Сорт.	% обл.	Количина	Цијена	Вриједност	Сорт.	% обл.	План/остварење	Вријед.	
			м3	КМ	КМ	структ.		м3	КМ	КМ	структ.		Кол.	Вријед.	
ЧЕТИНАРИ	Групи једе	за фурнир	7 718	256.35	1 978 480		2.59	3 398	240.00	815 436		0.98	44	41	
		за љуштење	1	160.00	115		0.00	0		0		0.00	0	0	
		за резање	I кв. класе	155 835	181.01	28 207 128		52.29	109 168	177.00	19 322 745		31.49	70	69
			II кв. класе	71 184	152.96	10 888 398		23.88	167 033	154.00	25 723 154		48.18	235	236
			III кв. класе	63 307	132.94	8 416 240		21.24	67 080	136.00	9 122 898		19.35	106	108
	Укупно	298 045	166.05	49 490 361	36.57		346 679	158.60	54 984 233	38.17		116	111		
	Групи сирце	за фурнир	3 538	256.97	909 234		1.43	2 285	242.00	553 003		0.83	65	61	
		за љуштење	3	175.16	454		0.00	0		0		0.00	0	0	
		за резање	I кв. класе	114 257	192.61	22 007 127		46.14	75 004	190.00	14 250 675		27.19	66	65
			II кв. класе	65 004	158.40	10 296 586		26.25	133 744	160.00	21 399 108		48.49	206	208
			III кв. класе	64 838	136.67	8 861 537		26.18	64 769	140.00	9 067 629		23.48	100	102
	Укупно	247 640	169.90	42 074 938	30.38		275 802	164.14	45 270 415	30.37		111	108		
	Групи бијелог бора	за фурнир	11	245.61	2 611		0.09	44	240.00	10 673		0.36	418	409	
		за љуштење	0		0		0.00	29	210.00	6 042		0.24			
		за резање	I кв. класе	4 076	175.11	713 692		34.55	3 296	177.00	583 473		26.96	81	82
			II кв. класе	3 177	149.38	474 646		26.94	6 020	154.00	927 011		49.24	189	195
			III кв. класе	4 532	130.93	593 326		38.42	2 836	136.00	385 708		23.20	63	65
	Укупно	11 795	151.27	1 784 275	1.45		12 225	156.47	1 912 907	1.35		104	107		
	Групи црног бора	за фурнир	281	195.46	54 903		1.09	228	190.00	43 371		0.83	81	79	
		за љуштење	60	182.92	10 988		0.23	16	170.00	2 654		0.06	26	24	
		за резање	I кв. класе	9 979	149.13	1 488 196		38.89	8 509	150.00	1 276 353		30.83	85	85
			II кв. класе	6 794	120.68	819 821		26.47	12 983	125.00	1 622 924		47.05	191	198
			III кв. класе	8 547	104.96	897 100		33.31	5 861	108.00	632 988		21.24	69	71
	Укупно	25 661	127.47	3 271 008	3.15		27 597	129.66	3 578 290	3.04		107	109		
	Групи осталих четинара	за фурнир	0		0		0.00	5	240.00	1 200		0.29			
		за љуштење	0		0		0.00	5	210.00	1 050		0.29			
		за резање	I кв. класе	165	143.94	23 749		27.97	481	173.38	83 307		27.61	291	351
II кв. класе			210	119.05	24 978		35.57	855	150.21	128 392		49.12	407	514	
III кв. класе			215	104.58	22 495		36.46	395	131.75	52 027		22.69	184	231	
Укупно	590	120.74	71 222	0.07		1 740	152.85	265 976	0.19		295	373			
Укупно групи четинара	583 732	165.64	96 691 902	71.62		664 044	159.65	106 011 820	73.12		114	110			
ТТ стубови	2 509	164.36	412 353		0.31	17 081	163.00	2 784 200		1.88	681	675			
Рудно дрво	47 154	86.15	4 062 066		5.09	68 753	90.00	6 187 755		7.57	146	152			
Остала обловина	0		0		0.00	207	44.00	9 089		0.02					
Целулозно дрво	181 685	67.08	12 188 186		22.29	158 057	69.85	11 040 700		17.40	87	91			
Свеукупно:	815 079	139.07	113 354 507	100		908 142	138.78	126 033 563	100		111	111			
ЛИШЋАРИ	Групи бујесе	за фурнир	2 193	305.31	669 673		0.76	8 648	300.00	2 594 274		2.73	394	387	
		за љуштење	12 790	218.21	2 791 027		4.45	12 354	204.00	2 520 224		3.89	97	90	
		за резање	I кв. класе	115 544	144.52	16 698 850		40.22	61 490	138.00	8 485 619		19.38	53	51
			II кв. класе	91 432	115.61	10 570 219		31.83	96 269	115.00	11 070 915		30.35	105	105
			III кв. класе	65 303	95.38	6 228 710		22.73	138 469	98.00	13 569 995		43.65	212	218
	Укупно	287 263	128.66	36 958 478	32.83		317 230	120.55	38 241 028	30.91		110	103		
	Групи хрста	за фурнир	F1	639	526.02	335 870		2.23	689	530.00	365 059		2.53	108	109
			F2	962	442.07	425 060		3.35	852	450.00	383 513		3.13	89	90
		за резање	I кв. класе	9 951	299.51	2 980 474		34.72	5 854	300.00	1 756 152		21.51	59	59
			II кв. класе	8 695	243.00	2 112 841		30.34	7 831	250.00	1 957 825		28.78	90	93
			III кв. класе	8 414	205.16	1 726 181		29.36	11 988	210.00	2 517 486		44.05	142	146
	Укупно	28 660	264.50	7 580 427	3.28		27 214	256.48	6 980 035	2.65		95	92		
	Групи племенитих	2 014	225.95	455 068		0.23	2 351	205.21	482 538		0.23	117	106		
	Групи осталих	4 091	113.99	466 335		0.47	3 892	106.90	416 024		0.38	95	89		
	Рудно дрво	339	100.00	33 893		0.04	396	85.91	34 020		0.04	117	100		
	Остала обловина	1 252	149.80	187 616		0.14	87	45.93	3 987		0.01	7	2		
	Целулозно дрво	21 074	89.46	1 885 238		2.41	93 718	83.79	7 852 199		9.13	445	417		
	Огријев	530 380	85.94	45 578 798		60.61	581 404	83.69	48 658 741		56.65	110	107		
	Свеукупно:	875 077	106.44	93 146 195	100		1 026 292	100.04	102 668 571	100		117	110		
	СВЕУКУПНО: ЛИШЋАРИ+ЧЕТИНАРИ	1 690 157	122.18	206 500 702	95		1 934 434	118.23	228 702 134	96		114	111		
Малопродаја	82 196	58.16	4 780 333		5	88 870	54.29	4 824 474		4	108	100			
СВЕУКУПНО	1 772 353	119.21	211 281 034	100		2 023 304	115.42	233 526 608	100		114	111			

5. План укупне реализације

Планирана укупна реализација (укупан приход по свим основама) износи 283.901.613 КМ и обухвата:

Ред. бр.	Врста реализације	Вриједност /КМ/
1	Реализација од шумских дрвних сортимената	238.070.723
2	Реализација по основу коришћ. намјенских средстава у складу са ЗОШ : - шумско-узгојни радови - изградња и реконструкција путева - остало у складу са Законом	16.323.264 8.500.192 3.038.055
3	Реализација од производње биомасе	971.184
4	Реализација од расадничке производње	1.829.880
5	Реализација од ловства	479.305
6	Реализација од осталих шумских производа	443.293
7	Реализација од шумских штета (наплата)	208.200
8	Реализација од услуга у приватним шумама	3.085.000
9	Остали пословни приходи	8.590.333
10	Финансијски приход	216.750
11	Остали приходи	1.698.434
12	Приходи по основу пром. рач. пол. и исп. греш. ран. година	27.000
	Укупно	283.901.613

Реализација од шумских дрвних сортимената чини 83,86 % укупног прихода Предузећа. План реализације по основу ефеката продаје путем лицитације приказан је у табеларном дијелу Плана (4.544.115 КМ). Реализација шумскоузгојних радова и расадничке производње произилази из планираног обима извођења ових радова, те производње садница у планском периоду.

Структуру остале реализације чине: приходи од пословне дјелатности ИРПЦ-а Бања Лука, Центра за газдовање кршем Требиње и шумарске куће „Огњиште“, финансијски приходи и остали приходи.

6. Остали производи шумарства

Остале шумске производе треба користити у складу са смјерницама из шумскопривредних основа, Правилником о условима коришћења и начину сакупљања осталих шумских производа, те другим законским и подзаконским актима који уређују ову област. Шумска газдинства су дужна да врше контролу промета осталих производа, те сходно законским прописима уколико користе остале производе издвоје надокнаду од 3 % продајне цијене производа на посебан рачун ЈПШ, а ако не врше сакупљање осталих шумских производа наплате од комерцијалних сакупљача надокнаду од 5 % продајне цијене производа на посебан рачун ЈПШ. На овом рачуну закључно са 30.11.2023. године расположиво је 156.105,11 КМ. Ова средства су оперативна тако да је потребно урадити пројекте и извршити ревитализацију осталих шумских производа у газдинствима која имају резервисана средства.

Оснивањем Сектора за остале шумске производе и остале дјелатности створени су услови за повећање пословних прихода ЈП-а, што се очекује у наредној пословној години. Планирани приход од ОШП и осталих дјелатности за пословну 2024. годину износи:

- Сакупљање самониклог биља .....118.172 КМ
- Сакупљање шумских плодова .....121.521 КМ
- Сакупљање гљива.....100.600 КМ
- Плантажни узгој љековитог биља..... 1.000 КМ
- Прерада гљива ..... 50.000 КМ
- Прераде љековитог биља..... 21.000 КМ
- Прерада шумских плодова..... 11.000 КМ
- Производња етеричних уља..... 20.000 КМ
- Накнаде од правних лица за скуп. ост. шум. произ. .... 46.793 КМ
- Укупно ..... 490.086 КМ

Поред производне функције шума као приоритетне, Јавно предузеће остварује и додатне приходе захваљујући социјалним функцијама шума, као што су туризам и угоститељство. Угоститељство је нарочито развијено у Шумарској кући „Огњиште“ на Јахорини, ловачкој кући „Велико Врело“ ШГ „Оштрељ-Дринић“, хотелу „Оријен“ ШГ „Вучевица“ Чајниче. Поред наведених смјештајне капацитете посједују ШГ „Рибник“, ШГ „Горица“ Шипово и ШГ „Клековача -Потоци“ који могу остварити додатне приходе од ове врсте дјелатности.

Планирани приходи од угоститељства на нивоу Предузећа су :

- Приход од услуга смјештаја ..... 509.000 КМ
- Приход од хране и пића .....376.500 КМ
- Укупно .....885.500 КМ

Предузеће планира у 2024. години вршити реализацију шумске биомасе у знатно већим количинама него протеклих година. Повећане количине шумске биомасе су планиране због повећане тражње исте на тржишту. Реализација ових производа вршиће се иза редовних или ванредних сјеча са складишта шума пањ и камионски пут. Производно-финансијским планом за 2024. годину предвиђено је коришћење шумске биомасе у количини од 42.995,87 m³ и по том основу планира се приход од 971.184 КМ (прилог табела 12.1 у табеларном дијелу плана, страница 156).

6.1 План ловства

Међу природним ресурсима Републике Српске ловне површине заузимају значајан простор и имају специфичну улогу у интегралном газдовању шумама. Ловишта се налазе у 10 регија (Семберска, Санско-унска, Добојско-модричка, Мотајичко-лијевчанска, Бањалучка, Бирачка, Старохерцеговачка, Херцеговачка, Сарајевско-романијска и Мркоњићка). У Републици Српској постоји 91 ловиште, од чега 67 спортских ловишта и 6 посебних и 18 привредних ловишта са укупном површином око 2.475.861 ha. Посебним ловиштима управљају шумска газдинства ЈП „Шуме Републике Српске“ и Национални паркови Републике Српске. Спортским ловиштима управљају ловачка друштва и шумска газдинства ЈП „Шуме Републике Српске“.

Јавном предузећу су на кориштење додијељена четири посебна и петнаест привредних ловишта. Посебна ловишта се установљавају у аутохтоном станишту вриједне, ријетке и угрожене врсте дивљачи, док у привредна ловишта спадају она ловишта чији се ловни ресурс одрживо користи и побољшава на основу уложеног капитала, а циљ је остваривање пословне добити.

Лов представља једну од дјелатности која пружа могућност проширења асортимана производа и услуга, а тиме и унапређење успјешности пословања Предузећа и остваривање додатних прихода. У Шумама Републике Српске су опстале поједине животињске врсте које су истребљене у многим европским земљама, што представља непроцјенљиву драгоценост. Значајне врсте које се налазе у нашим ловиштима су: дивокоза, вук, медвјед, велики тетријаб, срнећа дивљач, дивља свиња, зец, фазан, јаребица и др.

Извори прихода у ловном туризму остварују се по основу такси за улазак у ловиште, такси за одстрел, рањавања и промашаје, по основу откупа меса уловљене дивљачи, по основу услуга у вези са ловом, водичи, кориштење ловачких паса, кориштење возила, услуга смјештаја и слично.

У плану за 2024. годину планирани су приходи од ловства кроз :

- Накнаде за услуге које пружа ловиште.....53.904 КМ
- Накнаде за одстрјел дивљачи.....365.829 КМ
- Накнаде за остале видове кориштења ловишта .....59.572 КМ
- Укупно .....479.305 КМ

С обзиром да нису имплементиране одредбе CITES-а, онемогућен је извоз односно, износ ловачких трофеја из Босне и Херцеговине, што представља велику препреку за долазак страних ловаца у наша ловишта, те је неопходно у наредном периоду инсистирати на реализацији одредби CITES-а.

7. План сертификације шума

Основни ефекти који се очекују од Програма сертификације и чије испуњавање би задовољило захтјеве већине интересних група су сљедећи: заустављање могућих негативних утицаја који би довели до смањења шумских површина, побољшање квалитета газдовања шумама, несметан и бољи приступ свјетском тржишту, унапређење човјекове околине и бољи привредни и социјални развој. Циљ FSC је промовисање еколошки одговорног, друштвено корисног и економски одрживог газдовања шумама.

Приликом контролног прегледа извршеног у периоду 17-20. октобра 2023. године, указано је на позитивне ефекте и стране примјене стандарда. На завршном састанку усмено је потврђено да нема великих корективних грешака, док су наведене мале корективне грешке. У 2024. години потребно је спровести све активности на отклањању малих корективних мјера које су изречене приликом контролног прегледа у 2023. То изискује поштивање свих критеријума које прописују FSC стандарди, те намеће обавезу да газдинства са великом одговорношћу приступе отклањању изречених примједби. У последње вријеме уочено је све веће занимање интересних страна за процес газдовања шумама. Укључивање интересних страна у процес газдовања шумама је важан аспект у процесу сертификације, те шумска газдинства у наредном периоду требају посветити посебну пажњу консултовању интересних страна приликом свих својих редовних активности. Пошто је најављено да се ради на проширењу FSC стандарда односно индикатора, само колективним и одговорним радом по овом питању можемо се надати добрим резултатима.

Унапређење газдовања шумама након провођења процеса сертификације огледа се кроз процјену еколошко-социолошког утицаја активности газдовања у процесу планирања, заштите на раду и примјене сигурносних мјера током извођења радова и процедура мониторинга општих карактеристика шуме, пословања предузећа и осталих еколошко-социолошких аспеката.

У смислу заштитног и социјалног карактера потребно је навести да су ЈПШ „Шуме РС“ и највећи управљач заштићеним подручјима у БиХ и у њиховом саставу је 36.818,82 ха заштићених подручја и то:

- Прашумски резерват „Јањ“ у ШГ „Горица“ Шипово, површине 295,00 ха. Одбор за свјетску баштину UNESCO-а, 28. јула 2021. године, прогласио је строги природни резерват Прашуму Јањ природним добром од свјетског значаја у оквиру проширења локалитета свјетске баштине UNESCO-а „Исконске букове шуме Карпата и других региона Европе“. То је прво природно добро из БиХ које је уврштено на ову UNESCO-ву листу
- Прашумски резерват „Лом“ у ШГ „Оштрељ-Дринић“ Дринић, површине 297,80 ха
- Парк природе „Орјен“ у ЦГК Требиње, површине 16 715,83 ха од чега је својина РС 66,03 %, а остало приватно власништво
- Парк природе „Прача“ у ШГ „Сјемећ“ Рогатица, површине 4 067,89 ха, од чега је својина РС 60 %, а остало приватно власништво
- Парк природе „Цицел“ у ШГ „Вучевица“ Чајниче, површине 330,76 ха, од чега је својина РС 61 %, а остало приватно власништво

- Споменик природе „Врела Сане“ у ШГ „Лисина“ Мркоњић Град и ШГ „Рибник“ Рибник, површине 320,69 ha
- Заштићено станиште „Гостиљ“ у ШГ „Добој“ Добој, површине 131,97 ha
- Споменик природе „Пећина Мокрањска Миљацка“ у ШГ „Јахорина“ Пале површине 190,40 ha
- Парк природе „Тара“ у ШГ „Маглић“ Фоча, површине 14 453,38 ha
- Споменик природе „Црвене стијене“ у ШГ „Романија“ Соколац и ШГ „Јахорина“ Пале, површине 15,10 ha
- Споменик природе „Пећина Кук“ у ШГ „Зеленгора“ Калиновик дужине 688 метара

8. План радне снаге

Производно-финансијски план ће се реализовати са 4.707 радника, са следећом квалификационом структуром радне снаге:

Укупно	ВСС	ВШС	ССС	НСС	ВКВ	КВ	ПК	НК	Укупно
Број запослених	1 238	52	2 359	25	43	738	44	208	4 707
%	26	1	50	1	1	16	1	4	100

План радне снаге усклађен је са потребама Јавног предузећа, тј. организационих дијелова, како у извршењу Производно-финансијског плана за 2024. годину, тако и за континуирано дугорочно остварење производних и програмских циљева, утврђених Законом о шумама, Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац, Статутом Јавног предузећа и другим планским документима. Планирани број радника не смије доводити у питање остварење права радника из Колективног уговора код послодавца.

9. План образовања и стручног усавршавања

За унапређење газдовања шумама, један од предуслова је повећање стручности и квалитета стручног рада запослених радника кроз преквалификацију, додатно образовање и усавршавање. Исто тако, стипендирањем ученика и студената одређених квалификација планира се побољшати квалификациона структура и обезбиједити неопходни додатни кадрови, који су гарант бољег и стручнијег рада.

У ове сврхе предвиђено је укупно 365.503 КМ финансијских средстава, а њихова расподела ће се вршити на основу Правилника донешеног на нивоу Предузећа.

10.1 План формирања и расподеле укупног прихода

План формирања и расподеле укупног прихода (план биланса успјеха) је продукт планираног обима реализације шумских дрвних сортимената и њихових цијена из важећег Цјеновника, као и осталих пословних, финансијских и других прихода, са једне стране, те пословних, финансијских и осталих расхода насталих коришћењем шума и шумског земљишта у складу са Законом о шумама и осталим законским и подзаконским прописима, са друге стране.

У односу на остварени укупан приход из 2023. године планира се повећање укупног прихода у 2024. години за 15%. План формирања и расподеле укупног прихода види се из следеће табеле:

Ред. бр.	Елементи	Остварење у 2023. Износ (КМ)	План 2024. Износ (КМ)	%	
1	Пословни приходи	244 638 919	281 959 429	115	
2	Пословни расходи	241 436 638	281 598 972	117	
3	Финансијски приходи	317 602	216 750	68	
4	Финансијски расходи	1 452 557	802 997	55	
5	Остали приходи	2 418 693	1 698 434	70	
6	Остали расходи	2 302 465	461 370	20	
7	Приходи од усклађ.вријед.имовине	67 123			
8	Расходи од усклађ.вријед.имовине	12 148			
9	Приходи по основу промј. рач. политика и исправке грешака из ран. година	177 396	27 000	15	
10	Расходи по основу промј. рач. политика и исправке грешака из ран. година	91 543	6 000	7	
11	Укупни приход	247 619 733	283 901 613	115	
12	Укупни расход	245 295 351	282 869 339	115	
13	Бруто резултат	Бруто добитак	2 324 382	1 032 274	44
14		Бруто губитак			
15	Порези и доприноси из добитка				
16	Нето резултат предузећа	Нето добитак	2 324 382	1 032 274	44
		Нето губитак			

Планом за 2024. годину предвиђен је финансијски резултат од 1,03 милиона КМ, који ће бити неизвјестан, јер су расходи за извођаче радова у фази експлоатације шума повећани због последњег повећања цијена коштања средстава рада у експлоатацији. Ако на то надовежемо да због недостатка предузећа за послове експлоатације у задњих пет година имамо извршење физичког обима производње у подбачају од 5 до 11 % у односу на планирану, јасно је да је једини начин за позитивно пословање у наредној години повећање прихода. Повећање прихода у највећој мјери се може остварити кроз повећање цијена ШДС, за шта још увијек има простора на тржишту, што нам потврђују цијене ШДС из приватних шума које су у задње 3 године веће од остварених у ЈПШ, а позната је чињеница да су ШДС квалитетнији у државним шумама.

У складу са свим наведеним потребно је обезбиједити бољи третман Предузећа код релевантних институција. Конкретна помоћ Предузећу би била, поред осталог, и сагласност Владе РС на продају најквалитетнијих шумских дрвних сортимената путем лиценца, што је и предвиђено овим планом, а и обавеза је која проистиче из важећег Акционог плана на сузбијању незаконитих активности у сектору шумарства и дрвне индустрије донесеног од стране Владе РС. За ову мјеру је потребно извршити расподјелу уговора у количини од 70 % планом предвиђених ШДС за реализацију у 2024. години, како би се преостала количина могла реализовати путем јавног надметања и како би се остварио планом за 2024. годину очекивани приход од лиценца у износу од 4,5 милион КМ.

У смислу извршења производних задатака потребно је субвенционисати приватна предузећа приликом набавке средстава рада за експлоатацију шума.

За побољшање финансијског стања значајно би било добијање средстава из накнаде за унапређење општекорисних функција шума у складу са чланом 91. ЗОШ, а која су у претходних неколико година била мала за задовољење свих наших обавеза које се финансирају из тих средстава (радови проширене репродукције шума).

Недостатак обртних средстава у дужем периоду код неких организационих дијелова Предузећа намеће интензивнији рад на поправљању ликвидности, односно дуготрајан и темељит рад на финансијској консолидацији.

То првенствено подразумева:

- спровођење донешених мјера из претходне године, у потпуности,
- потпуно извршавање планираних задатака,
- повећање учешћа више вриједних сортимената,
- свођење свих залиха на оптимум,
- провођење мјера штедње на свим нивоима,
- одабир квалитетних, доказаних и солвентних купаца,
- бољу наплату и утуживање дужника,
- инвестирање у складу са могућностима,
- стимулативно награђивање запослених.

Динамички план обухвата мјере за увођење строге финансијске дисциплине уз обрачун затезних камата и обавезно коришћење електронске диспозиције, у циљу постизања боље ликвидности. Смањењем задужености Предузећа, обезбјеђивањем инструмената плаћања и наплатом старих потраживања склапањем уговора о репрограму, постићи пуну финансијску стабилност.

10.2 План расхода

Планирани расходи су 282.869.339 КМ. Највећи дио планираних расхода чине пословни расходи, односно 99,55 % од укупних расхода. У остварењу за 2023. пословни расходи чине 98,43 % укупних расхода.

Као што је у претходном поглављу наведено, очекујемо повећање расхода за екстерне извођаче, као и за плате запослених због повећања најниже плате у Републици Српској. Уз ова два расхода који у укупним расходима чине 67,5 % наводимо и законом дефинисане расходе: издвајања за општине 8,1 %, издвајања за просту репродукцију шума 6,2% и амортизација 4,1% свеукупних расхода. Ових пет расходовних ставки чини 85,9 % укупних расхода Предузећа.

Имајући све горе наведено у виду тренутно је потребно успоставити баланс у виду профитабилности предузећа која се баве експлоатационим радовима, са предузећима која се баве прерадом шумских дрвних сортимената, а са треће стране и профитабилност ЈПШ Шуме Републике Српске. Свако одступање из овог круга на било коју од ове три поменуће стране изазива поремећаје у остале двије.

Структура планираних расхода за 2024. годину у поређењу са остварењем истих у 2023. години је дата у следећој табели:

Ред. бр.	Врста расхода		Остварење у 2023. Износ (КМ)	План 2024. Износ (КМ)	Индекс
1	Пословни расходи	Набавна вриједност продате робе	185 671	296 555	160
		Трошкови материјала	6 033 441	8 626 672	143
		Трошкови горива и енергије	5 386 201	6 821 405	127
		Трошкови плата и накнада плата	118 871 082	127 494 068	107
		1 - сјеча и израда шумских дрвних сортимената	17 495 952	22 095 526	126
		2 - привлачење шумских дрвних сортимената од пања до кам. пута	31 751 877	41 334 061	130
		Укупно /1+2/:	49 247 829	63 429 586	129
		3 - Остале производне услуге	10 452 431	19 493 247	186
		Укупно трошкови производних услуга /1+2+3/:	59 700 260	82 922 833	139
		Амортизација основних средстава	11 613 875	11 541 952	99
		Трошкови накнаде за шуме-члан 89.став 1.ЗОШ-а	16 237 833	17 649 309	109
		Накнада за општине	20 296 763	22 974 283	113
		Остали пословни расходи	3 111 512	3 271 895	105
			Укупно:	241 436 638	281 598 972
2	Финансијски расходи	Финансијски расходи из односа са повезаним правним лицима			
		Расходи камата и негативних курсних разлика	1 439 190	787 121	55
		Остали финансијски расходи	13 367	15 876	119
		Укупно:	1 452 557	802 997	55
3	Остали расходи	Губици по основу расходовања и продаје осн. средств. и нематеријалних улагања	38 587		
		Мањкови	9 791		
		Расходи по основу исправке вриједности и отписа потраж. и остали расходи	2 254 087	461 370	20
		Укупно:	2 302 465	461 370	20
4	Расходи од усклађивања вриједности сталне имовине		12 148		
5	Расходи по основу промјене рач. полит. и исправке грешака из ранијих година		91 543	6 000	7
	Свеукупни расходи		245 295 351	282 869 339	115

У структури пословних расхода производне услуге чине 29,45 %, односно 82,92 милиона КМ, од чега сјеча, израда и привлачење учествују са 76,49 % у укупним производним услугама. Трошкови плата и накнада плата чине 45,28 % пословних расхода, док су трошкови надокнаде за коришћење шума и шумског земљишта 6,27 % укупних пословних расхода, трошкови амортизације 4,10%, трошкови накнада за развој општина са којих потичу продати дрвни сортименти, по основу Закона о шумама ("Сл.гласник РС" број 75/08 и допуна истог "Сл.гласник РС" број 60/13) у пословним расходима партиципирају са 8,16%, а остали пословни расходи чине 6,74 % укупних пословних расхода. Расходи су планирани на основу:

- остварених трошкова за 2023. годину,
- Закона о раду,
- Колективног уговора за запослене у ЈПШ „Шуме Републике Српске“ ад Соколац,
- Јединствених норми радова у шумарству и калкулација, те извођачких пројеката, и
- осталих законских прописа и уредби.

За боље пословање, односно бољи финансијски резултат поред остварења планиране производње и побољшања њене квалитетне структуре, предвиђена је штедња на свим нивоима и сегментима.

Нарушена финансијска равнотежа код једног броја шумских газдинстава се може поправити повећањем прихода, с једне и смањеним трошковима, с друге стране.

11. План инвестиционих улагања

План инвестиционих улагања садржи инвестициона улагања по врстама инвестиција и по организационим дијеловима Предузећа, са изворима финансирања.

Свако инвестирање морају да прате:

- адекватне одлуке органа Предузећа,
- сагласности и грађевинске дозволе,
- пројектна рјешења (објекти ниско и високоградње),
- рјешење имовинско-правних односа (објекти ниско и високоградње),
- додјела уговора извођачима радова у складу са Законом о јавним набавкама,
- увођење извођача радова у посао (објекат рада),
- именовање надзорног органа,
- испостављање ситуација за извршени рад (привремене и окончане),
- технички пријем, употребна дозвола,
- колаудациони записници, који уз пратећу документацију чине основ за књижење у основна средства,
- куповина основних средстава у складу са Законом о јавним набавкама.

План инвестиционих улагања представља оцјену потреба за инвестицијама у сваком шумском газдинству, или другом организационом дијелу Предузећа са приоритетима будућег инвестирања који су раније одређени одлуком Надзорног одбора. Ти приоритети у инвестирању су:

- **биолошке инвестиције (шумскоузгојни радови),**
- **реконструкција и градња шумских камионских путева,**
- **набавка основних средстава,**
- **набавка интегралног информационог система,**
- **шумскопривредне основе.**

Предвиђена су укупна улагања у износу од 43.492.606 КМ, с тим да је за један дио планираних инвестиција процес набавки започео у 2023. години, али ће исте због процедура бити реализоване тек у 2024. години.

Врста инвестиције		Остварење у 2023.	План 2024.	%
Биолошке инвестиције	из извора надокнаде за коришћ. Шума и шумског земљишта и осталих	13 491 496	12 327 011	91
	из извора надокнаде за унапређ. Општекорисних функција шуме	315 369	5 063 751	1 606
	Укупно:	13 806 865	17 390 762	126
Изградња шумског камионског пута		1 826 908	3 237 978	177
Реконструкција шумског камионског пута		3 112 132	4 997 552	161
Израда ШПО		1 884 154	2 064 311	110
Ловна основа		5 000	15 000	300
Информациони систем		256 146	452 029	176
Интегрални информациони систем		1 310 990	270 000	21
Израда запреминских и сортиментних таблица		114 796	400 000	348
Опрема за информациони систем		2 090 254		0
Набавка основних средстава		4 326 963	8 733 465	202
Изградња и куповина објеката		198 170	5 014 474	2 530
Остало		80 241	917 035	1 143
Укупно		29 012 618	43 492 606	150

Као што се види у табели, планира се повећање инвестиционих улагања у односу улагања у 2023. години за 50 %. Разлог овоме је првенствено: повећање биолошких инвестиција (шумскоузгојни радови), знатно већи обим радова на изградњи и реконструкцији шумских камионских путева, набавка основних средстава као и изградња и куповина објеката. У току 2024. године планира се успостављање интегралног информационог система на савременим технологијама, коришћењем мобилних рачунара за праћење шумских дрвних сортимената, што би требало да нам омогући бржи и квалитетнији рад, са значајнијим финансијским ефектима.

12.1 План пословања Центра за газдовање кршом

Газдовање подручјем крша се углавном своди на кориштење општекорисних функција шума (ЗОШ. Члан 15). Центар за газдовање кршом Требиње газдује шумама и шумским земљиштем на подручју општина Требиње, Љубиње, Билећа и Берковићи, као и дијеловима општина Невесиње и Гацко. Основни документ на основу кога се газдује овим подручјем је дугорочни Програм газдовања подручјем крша, који се доноси за период од десет година (од 01.01.2014.–31.12.2023.г.) и због истека у 2024. години ће се газдовати на основу сагласности коју треба да донесе ресорно Министарство. У складу са наведеним приоритет за ЦГК Требиње је да се у 2024. години изради нови десетогодишњи Програм газдовања подручјем крша. Прикупљање података и израду програма вршиће ИРПЦ Бања Лука и финансираће се из средстава посебних намјена за шуме.

Већина активности радника Центра за газдовање кршом Требиње планираних у 2024. години су радови на узгоју и заштити шума.

Из средстава посебних намјена за шуме (проширена репродукција) планирано је пошумљавање крша на површини од 130,5 ха, прашење и окопавање култура на површини од 130,5 ха, те чишћење од корова и непожељних врста у културама испод таксационог прага на површини од 6,2 ха.

Поред узгојних радова, из средстава посебних намјена за шуме планирано је да се финансирају плате радника центра, у складу са пројектима финансирања Центра за газдовање кршом Требиње.

У 2024. години планирано је одржавање (њега) постојећих садница маслине на површини од 1,13 ха, а у овој планској години планирано је повећање ових засада за 1 ха.

У току 2024. године планира се производња одређене количине хортикултурних садница.

У склопу инвестиционих улагања планирано је да се уради реконструкција зграде Центра, реконструкција лугарнице у Богојевић селу, израде камионски противпожарни путеви у заштићеном подручју Орјен (5,48км), изврши набавка моторних пила, цјепача за дрва и теренског возила.

12.2 План пословања Истраживачко-развојног и пројектног центра

Статутом ЈП "Шуме Републике Српске" организациони дио Истраживачко-развојни и пројектни центар основан је с циљем да за Предузеће првенствено, а и за друге субјекте, извршава: израду шумско-привредних основе за државне и приватне шуме, израду ловних основа, пројектује објекте ниско и високоградње, израђује инвестиционо-техничку документацију, израђује остале пројекте и програме, обавља послове дијагнозно-прогнозне и извјештајне службе.

У току 2024. године, планирано је да се изврше следећи радови:

-Обрада теренских података и писање текстуалног дијела шумскопривредних основа за следећа шумскопривредна подручја: Романијско, Јахоринско, Вишеградско и Руђанско.

-Прикупљање таксационих података за Невесињско-Гатачко шумскопривредно подручје, као и прикупљање података за израду десетогодишњег програма за газдовање подручјем крша којим газдује ЦГК Требиње.

-Припремни радови за инвентуру који се односе на издвајање и обиљежавање одсјека на терену за Усорско-укринско шумскопривредно подручје.

-Експериментално ће се вршити снимање изданаčkih шума на основу даљинске детекције, тј. авио снимања.

-Планирано је да се раде ловне основе за ловачка удружења и процјене здравственог стања стабала по дрворедима у општинама Републике Српске, али још нису склопљени уговори за те послове и очекује се да ће бити склопљени до прољећа 2024. године.

-Пројектовање и израда инвестиционо-техничке документације за пројекте изградње шумских камионских путева око 50 km и пројекте реконструкције шумских камионских путева око 40 km.

-У овој планској години наставиће се са мониторингом здравственог стања шума путем сателитских снимака за цијелу територију Републике Српске.

-Вршиће се снимање података са постављених биоиндикацијских тачака у оквиру Извјештајно-прогнозне службе.

-Наставиће се прегледи регистрованих и нерегистрованих сјеменских објеката у свим шумскопривредним подручјима гдје је било таквих објеката. У склопу тих активности вршиће се и прегледи расадника у погледу контроле производње, здравственог стања шумског сјемена и контроле квалитета и здравственог стања садног материјала.

-Наставиће се послови дигитализације карата за шумскопривредна подручја која нису до сада дигитализована.

-Наставиће се обука сјечака и тракториста у Јавном предузећу, сходно одлуци Управе Јавног предузећа.

-У 2024. години наставиће се радови на прикупљању података и обрада података за израду запреминских и сортиментних таблица.

ЗАКЉУЧЦИ:

- С обзиром да Јавно предузеће газдује шумама, које су један од најважнијих природних ресурса Републике Српске, у свом раду се руководи начелом трајности приноса и прихода. Томе у прилог говори чињеница да је планирани обим производње 2,824 милиона m^3 свеукупне дрвне масе што представља 84 % просјечног годишњег етата за шуме подесне за газдовање по ШПО (3,358 милиона m^3 свеукупне дрвне масе).
- План за 2024. годину предвиђа наставак примјене новог интегралног информационог система (САП, ГИС и ДМС). Интегрални информациони систем обухвата све пословне процесе Јавног предузећа, а посебно је потребно нагласити евидентирање кретања ШДС путем мобилне апликације. Нови информациони систем ће обезбиједити централизацију података, те ће на тај начин омогућити већу контролу и доношење квалитетнијих одлука у пословним процесима Јавног предузећа.
- Планом за 2024. годину предвиђа се улагање у шумскоузгојне радове у износу од 17,39 милиона КМ, што је више од остварења у 2023. години за 26%. Управа Предузећа ће инсистирати на потпуном извршењу обавеза дефинисаних Законом о шумама и важећим ШПО које се односе на шумскоузгојне радове. Извршење радова проширене репродукције у највећој мјери је условљено добијањем средстава надокнаде за унапређење општекорисних функција шума по члану 91. Закона о шумама.
- Заштита шума је један од приоритетних задатака у раду Предузећа. Заштита шума и шумског земљишта обухвата мјере и активности које се спроводе ради заштите шума од човјека (бесправних сјеча и бесправног промета шумских производа и бесправног заузимања шума и шумског земљишта), заштиту шума од штетног дјеловања стоке и дивљачи, заштиту шума од штетног дјеловања инсеката и гљива, заштиту шума од пожара, остале видове заштите. Према плану за 2024. годину, за заштиту шума у Јавном предузећу шумарства "Шуме Републике Српске" планирана су средства од 14.697.567 КМ. У оквиру заједничких активности МУП РС, Инспектората РС (шумарска инспекција) и Службе интерне контроле Предузећа наставиће се са провођења Акционог плана Владе Републике Српске за сузбијање незаконитих активности у сектору шумарства и дрвне индустрије у Републици Српској.
- Планирана реализација ШДС износи 2.023.304 m^3 нето масе, с тим да је потребно акценат ставити на побољшање сортиментне и квалитетне структуре ШДС. Потребно је вршити продају најквалитетнијих шумских дрвних сортимената путем лицитације, што је и обавеза која проистиче из важећег Акционог плана донесеног од стране Владе РС. За ову мјеру је потребно извршити расподјелу уговора у количини од 70 % планом предвиђених ШДС за реализацију у 2024. години, како би се преостала количина могла реализовати путем јавног надметања и како би се остварио планирани приход од лицитација у износу од 4,5 милион КМ.
- Овим планом предвиђен је раст имовине Предузећа кроз инвестициона улагања (изградњу и реконструкцију ШКП, те осталих инфраструктурних објеката, израду ШПО, улагање у интегрални информациони систем, сортиментне таблице и остало). У плану су наведена инвестициона улагања за 2024. годину од 43,49 милиона КМ и већа су од извршених инвестиција за 2023. годину за 50 %.
- Јавно предузеће интензивно ради на развоју и унапређењу коришћења осталих шумских производа, шумске биомасе, ловства и угоститељства, у циљу остварења што већих прихода. У 2024. години планира се приход по овим основама у износу од 2.826.075.КМ и то: 490.086 КМ од осталих шумских производа, 885.500 КМ од угоститељства, 971.184 КМ од шумске биомасе и 479.305 КМ од ловства. Како би се реализовало планирано, потребно је интензивирати рад на реализацији осталих шумских производа и шумске биомасе, те константно вршити контролу и надзор над сакупљањем и коришћењем истих.
- Јавно предузеће посједује FSC сертификат за цјелокупну површину државних шума, као и подручје којим газдује Центар за газдовање кршом Требиње. Међународним FSC стандардима за газдовање шумама је предвиђено издавање шума високе заштитне

вриједности и репрезентативних узорака 5% од укупне површине. У „Шумама РС“ 184.471,81 ха или 18,80% укупне површине шума и шумског земљишта издвојено је у репрезентативне шуме, због присуства једне или више посебних вриједности, а 148.402,88 ха или 15,10% укупне површине шума и шумског земљишта у шуме високе заштитне вриједности.

- За боље пословање односно бољи финансијски резултат, поред остварења планиране производње и побољшања њене квалитетне структуре, значајно је и смањење укупних расхода и свих врста трошкова по мјестима и носиоцима, те њихово свођење на најмањи могући ниво. У складу са тим Управа Предузећа ће предузимати мјере у оним организационим дијеловима који буду имали веће трошкове од планираних, а да при томе немају већу производњу и приходе.
- Приликом израде Плана тежило се смањењу индиректних трошкова производње (нематеријални трошкови, непроизводне услуге), док су ограничене могућности рационализације и смањења трошкова када се ради о издвајањима по основу Закона. Тако у категорији нематеријалних трошкова највећу појединачну ставку чине издвајања у складу са Законом о шумама што укупно износи 22,97 милиона КМ. Издвајање за општине чини око 8,16% укупних пословних расхода и веће је за 22,3 пута од планиране бруто добити (1.032.274 КМ) за 2024. годину.
- Укупни планирани приходи у 2024. години износе 283.901.613 КМ, док су укупни планирани расходи 282.869.339 КМ, тако да је планирана бруто добит 1.032.274 КМ. Уколико се при реализацији плана уоче лоши пословни резултати и неиспуњавање планских задатака, Управа Предузећа ће предузимати неопходне мјере против одговорних лица.
- Систем рационалног управљања расположивим новцем и одржавање ликвидности ће у 2024. години бити од пресудног значаја за Предузеће. Због тржишних услова и инфлације у план са ушло са новим цијенама коштања за експлоатацију, што је повећало расходе за сса 6,6 милиона КМ. Због повећања ових трошкова угрожена је ликвидност Предузећа, а један од начина превазилажења настале ситуације је повећање прихода, а оно је у највећој мјери везано за повећање цијена ШДС. Управа предузећа ће пратити тржишна кретања наших производа и на основу тога иницирати промјене цијена ШДС. С друге стране, потребно је размотрити могућност умањења законом прописаних накнада, односно растерећења ове привредне дјелатности, а у крајњем случају смањење броја запослених.
- План за 2024. годину је урађен у складу са Законом о шумама, шумскопривредним основама, Трогодишњим планом пословања те посебним Уговором о коришћењу шума и шумског земљишта закљученим са Ресорним министарством. Уз максимално залагање свих запослених и уз подршку Ресорног министарства за очекивати је да ће се плански задаци у 2024. години у потпуности испунити.

в.д. Д И Р Е К Т О Р - а
Блашко Каурин, дипл. ек.